

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6850

Quaint
Wholesale

28 (075)

U-53

1 OCT 2009

8(075)

Ա-53

ԳԱՍԱԳԻՐԲ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԸՍՏ ՈՒՂՂԱՓՈՒ ՀԱՒԱՏՈՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ Ս՝ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Յօրինեաց

ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ի ՊԵՏՍ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱՅ

ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՑ

Ի ՎԱՂԱՐՉԱՊԱՏ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱՄԵՆԻ

1875 - ՌՅԻԵ

ԲԱՐԵՐԱՐՔ ԶԵՄԱՐԱՆԻ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՈՅ ՎՅՈՍՏԱՆԵԱՅՑ Ս. ԷԶՄԻԱՆՆԻ

ՈՐ Ի ՎԱԳԱՐՀԱՊԱՏ.

ՄՇՏՆՁԵՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆԻ.

1. Կարապետ Առքեպիսկոպոս՝ հանդուցեալ թեմակալն Կարնոյ եւ Տիխուրայ
2. Գէորգ Մանուկեան Կալկաթացի հանդուցեալ
3. Ստեփան Չալալաճեանց Տիխուսեցի
4. Յովհաննէս Յովնանեանց (Ի Մոսկվա):

ՊԱՇՏՊԱՆԻ

5. Քաղաքացիք Նորոյն Նախիջեւանի
6. " " Ղալարայ
7. " " Մողդուկի
8. Ահեւլինէ Աւարճալեանց Ն. Նախիջեւանեցի
9. Սուլթան Մէլքե - Բէգլարեանց Տիխուսեցի
10. Կարապետ Թիւրեխեանց Գրեգորուպօլսեցի հանդուցեալ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ.Բ.

II. Գէորգ Առքեպիսկոպոս վեհապետեանց՝ թեմակալն Աստրախանայ

28(075)
Ա-53

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ն Է Ա Կ Ա Ն

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԸՍՏ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ՀԱՒԱՏՈՑ

ՎՅՈՍՏԱՆԵԱՅՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Յօրինեաց

ԳԱՐԻԷԼ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ի ՊԷՏՍ ՄԻԶՆԱԿԱՐԳ ՌԻՍՏԻՄՆԱՐԱՆԱՑ

ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՑ

Ի ՎԱԳԱՐՀԱՊԱՏ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱՆՆԻ

1875 - ՌՅԻՆ

1 1 FEB 2013

6850

Հ Բ Ա Մ Ա Ն Ա Բ

Տ • Տ • Գ Ի Ո Ր Գ Ե Ա Յ Դ •

Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ Ե Ի Ս Բ Բ Ա Ջ Ն Ա Գ Ո Յ Ն Կ Ա Թ Ո Ւ Ղ Ի Կ Ո Ս Ի
Ա Մ Ե Ն Ա Յ Ն Հ Ա Յ Ո Յ

Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ Ե Տ Ե Բ

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Բ Ի Ա Լ Հ Ա Յ Բ Ա Պ Ե Տ .

Զոր իբր ի քսանից ամաց հետե շա-
րագրեալ եւ հրատարակեալ էր իմ ի
Փարիզ հրամանաւ Տեառն Յակոբբայ հո-
գելոյս Արքեպիսկոպոսի եւ երբեմն Պատ-
րիարքի Կոստանդնուպոլսոյ ընդ ա-
նուամբս) « Վարդապետարան ուղղա-
փառ հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեց-
ւոյ » , զնոյն աւասիկ երկասիրութիւն
ըստ պատուիրանի Մեծի Հայրապետիդ
յակն արկի զարգիս վերստին, եւ յղկեալ
յարդարեցի իմովսանն ջանիւ եւ կարո-
ղութեամբ՝ ոչ միայն ըստ ասացուածոյն,

այլ եւ բազում ուրեք ըստ իմաստիցն բովանդակութեան, եւ խոնարհ հպատակութեամբ արկանեմ ընդ քննողական վճռով գերագոյն Գլխոյդ Հայաստանեայցս Եկեղեցւոյ:

Գուղնաքեայս իմ վաստակ՝ կարգեալ ի պէտս միջակային ուսումնարանաց ազգիս մերոյ՝ եթէ արժանացի հաճութեան եւ հաւանութեան Վեհափառութեան Ձերոյ, ահն ունիմ զի եւ այլոցն հմտից այսօրինակ պիտոյից ազգիս եղիցի սա ընդունելի իբրեւ զնախագաւիթ իմն ճոխագունից ատուածաբանական դասագրոց:

Ապաքէն ի սոցա տակի են եւ պատրաստեալքն առ յինէն Ձերովդ պաշտելի հրամանաւ քառահասոր ընդարձակագոյն դասագիրք՝ կարգեալք ի պէտս ձեռնադրելեաց ի ժառանգաւորութիւն

սրբոյ Եկեղեցւոյ, որպէս եւ աշակերտաց բարձրագոյն դասարանաց թեմական Գպրանոցացն մերոց, այսինքն են Համառօտ Աստուածաբանութիւն Տեսական, Համառօտ Աստուածաբանութիւն Բարոյական, Համառօտութիւն Եկեղեցական Պատմութեան, եւ Հմտութիւն կարգաց աստուածալաշտութեան եւ արարողութեանց Հայաստանեայցս Եկեղեցւոյ: Արդ՝ այժմէն իսկ մաղթելով ի վերայ նոցին, որպէս եւ ի վերայ այսր աշխատասիրութեան իմոյ զհաճութիւն եւ զօրհնութիւն մերոյ Վեհապետիդ, մնամ

Վ.Ե.Հ.Ա.Փ.Ա.Ռ. ՏԵՐ,

ՁԵՐՈՒՄԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ՍՐԲԱԶՆՈՒԹԵԱՆ

Ամենախոնարհ ծառայ եւ որդի

Գ.ԱՐՐԻԷԼ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱԶԵԱՆՅ

ԳՅԱՆԳԻՐՔ

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ն Է Ա Կ Ա Ն

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՍՈՒՆՔ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՑ

ԳՒՍ Ա.

Մարդոյ վսխմանն.

Հարցումն. — Մարդ ընչ բանի կբաղձայ ի վեր բան
դամենայն:

Պատասխանի. — Երջանկութեան:

Հ. Ճշմարտապէս երջանիկն ով է:

Պ. Ով որ գերազոյն բարին ունի, ու պիտի ունե-
նայ յաւիտեան:

Հ. Գերազոյն բարին ընչ է:

Պ. Աստուած. մեր Աստուծոյ համար եղած եմք,
նա է մեր մի միայն վախճանն եւ երջանկութիւնը:

Հ. Այս աշխարհիս մէջ ճշմարտապէս երջանիկ լի-
նելը կարելի բան է:

Պ. Ոչ. այս աշխարհիս մէջ մարդ միայն յաւիտե-
նական երջանկութեան յուսովն կարող է երջանիկ լի-
նել, եւ այն եւս անկատար կերպով:

Հ. Յաւիտենական երջանկութեան հասնելու համար
ինչ պէտք է անել:

Պ. Պէտք է զԱստուած ճանչնալ, սիրել ու սլաշտել:

ԴԱՍ Բ.

Ա ս ու ռ ա ծ .

Հ. Աստուած ինչ է:

Պ. Աստուած է ամենապարզ Հոգի եւ ամենակատար
էակ:

Հ. Աստուած Հոգի է ասելով ինչ կիմանաս:

Պ. Ասել կուղեմ թէ ոչ մարմին ունի, ոչ կերպա-
րանք, ոչ ձեւ, ոչ գոյն, ուստի մեր զգայութեանց
ներքեւ չընկնի:

Հ. Ամենակատար էակ ինչն կասես Աստուծոյ:

Պ. Վասն զի ամենայն կատարելութիւն ունի:

Հ. Այն կատարելութեանց մէկ քանին ասան:

Պ. Աստուծոյ կատարելութեանց զլիաւորներն սղբա
հն, որ անսկիզբն է եւ անվախճան, յաւիտենական,

ամենակարող եւ անփոփոխ, ամէն բան գիտէ, ամէն
բանի տէր ու ստեղծող է. ամէն տեղ է, եւ ամէն
բան կկառավարէ:

Հ. Ինչքն կիմանամք որ կայ մէկ Աստուած:

Պ. Երբոր երկինքն ու երկիւս կըխտեմք, ու մեր
վերայ եւս կնայիմք, իսկոյն կհասկանամք որ սղբա
ամէնքը միմիայն ստեղծող ունին, եւ ահա նա է Ա-
ստուած:

Հ. Օրինակով հասկացուր ասածդ:

Պ. Այս տունս ինքիմէ շինուած է ասելն անմտու-
թիւն է. քան զայս աւելի մեծ անմտութիւն է կարծելն
թէ այս հրաշալի կարգաւորութեամբ ստեղծուած աշ-
խարհս կամ դիպուածով է եղած, կամ այլ եւ այլ
աստուածներէ ստեղծուել է:

ԴԱՍ Գ.

Ստոր երրորդութիւն.

Հ. Միայն մէկ Աստուած կայ:

Պ. Այո, եւ մէկէն աւելի կարելի չէ որ լինի:

Հ. Հապա Հայր, Որդի եւ Հոգին սուրբ մէկ մէկ
Աստուած չեն:

Պ. Ոչ. նոքա թէպէտ յերիս անձինս իրարմէ դա-
նազանեալ են, բայց մի միայն են անբաժան Աստուա-
ծութեամբ:

Հ. Երեք անձինքն ինչն մի միայն Աստուած կասուին:

Պ. Վասն զի երեքն եւս մի եւ նոյն Աստուածո-
թիւնն ունին:

Հ. Ինչի՞նչ կզանազանին յերերաց:

Պ. Ասով որ Հայրն Որդի չէ, Որդին Հոգի սուրբ
չէ, եւ Հոգին սուրբ ոչ Հայր է եւ ոչ Որդի:

Հ. Հայր, Որդի, եւ Հոգին սուրբ՝ Աստուած են:

Պ. Այո՛. Հայր Աստուած է, Որդին Աստուած է,
Հոգին սուրբ Աստուած է, բայց այս երեք անձինք՝
միայն մի Աստուած են:

Հ. Առաջին անձն ինչի՞նչ կասուի Հայր:

Պ. Վասն զի ի յաւիտեանից ծնեալ է զՈրդին զհա-
մագոյակից իւր:

Հ. Որդին համագոյակից Հօր ասելով թնչ կիմանաս:

Պ. Կիմանամ որ նոյն բնութիւնն, նոյն դոյութիւնն,
նոյն աստուածութիւնն ունի՝ զոր ինչ եւ Հայր:

Հ. Համագոյակից Հօր խօսքն մեր լեզուին մէջ ուրիշ
թնչ կերպով կասուի:

Պ. Նոյն իեղև ի բնութեան Հօր, այսինքն՝ Հօր Աս-
տուծոյ նոյն բնութեանն:

Հ. Երկրորդ անձն ինչի՞նչ կասուի Որդի:

Պ. Վասն զի ծնեալ է ի Հօրէ ի յաւիտեանից՝ որպէս
բան ի մտաց:

Հ. Հոգին սուրբ ինչի՞նչ համար երրորդ անձն կասուի:

Պ. Վասն զի Հոգին սուրբ բոլի է իբրեւ սէր ի կամաց
Հօր, եւ կամ որպէս ջուր յահանէ, եւ առնու կամ յա-
ռաջադայի յՈրդւոյ որպէս յաղբերէ՝ ի յաւիտեանից:

Հ. Ուրեմն Հաւատամբն մէջ այս խօսքս կարելի է
ոււերցնել Հոգւոյն սրբոյ համար թէ « Որ է Հօրէ եւ
յՈրդւոյ բոլի »:

Պ. Ոչ. զի սուրբ Հայր մեր Նիկիական Հաւատամբն
ընկալան, եւ անոր վերայ՝ միայն առ հարկի քանի մի
բացատրական բաներ դրին տեղ տեղ, բայց նոր ի-
մաստ սուտղ բան եւ խօսք չաւերցուցին. ապա մեք
եւս պարտական եմք նոցա հետքէն չլարտուղիլ:

Հ. Արդեօք Հայրն Աստուած յառնջ է ժամանա-
կաւ քան զՈրդի եւ զՀոգին սուրբ:

Պ. Ոչ. երեքն եւս յաւիտեանական են, ուստի եւ
մշտնջենաւորակից կասուին, ոչ սկիզբն ունեցած են
եւ ոչ վերջ պիտի ունենան:

Հ. Երեք անձինք՝ կարողութեան, մեծութեան, կա-
տարելութեան կողմանէ զանազանութիւն չունին յե-
րերաց:

Պ. Ոչ. այլ հաւասար են յամենայնի:

Հ. Ինչի՞նչ համար:

Պ. Վասն զի երեքն եւս նոյն աստուածութիւնն
ունին. որով են մի միայն Ամենակարող, մի միայն Ամե-
նամեծ, եւ մի միայն Ամենակատարեալ Աստուած:

Հ. Ի՞նչպէս կարելի է որ երեք անձինք զանազանին
յիրերաց ու դարձեալ մի եւ նոյն Աստուածն լինին:

Պ. Խորհուրդ է այս՝ արդարեւ մեր մտաց անքննելի,
բայց կխոստովանիմք, եւ անտարակոյս կհաւատամք,
վասն զի Աստուած այնպէս յայնեալ է ի սուրբ գիրս:

- Հ. Այս խորհուրդը ինչ կատուի.
- Պ. Խորհուրդը ամենասուրբ երրորդութեան.

ԳԱՍ Դ.

Ասկո՛ծու՛մն աշխարհի.

- Հ. ՁԱստուած ինչէն կճանաչեմք.
- Պ. Նորա արարածներէն.
- Հ. Աստուծոյ արարածներն որոնք են.
- Պ. Երկինքն ու երկիրն՝ նոցա մէջի բաներով.
- Հ. Երկինքն ու երկիրս մէջ եղած բաներն որոնք են.
- Պ. Հրեշտակք եւ մարդիկ, արեւ, լուսին եւ աստեղք, բոյսք եւ կենդանիք, ջուր, հող, օդ, կրակ եւ այլ ամէն բան.
- Հ. Աստուած ինչպէս ստեղծեց այդ բաներն.
- Պ. Իւր խօսքովը, այս ինքն՝ « Ասաց եւ եղեն », .
- Հ. Ասաց եւ եղեն ստեղծ ինչ կիմանաս.
- Պ. Կիմանամ որ Աստուած ոչնչէն ստեղծեց ամէն բան երբ եւ ինչպէս որ կամեցաւ.
- Հ. Ոչնչէն ստեղծել ինչ կնշտնակէ.
- Պ. Կնշտնակէ թէ այն բաներուն եւ ոչ մին չկար առաջ, այլ Աստուած երբոր կամեցաւ՝ ստեղծեց.
- Հ. Ուրեմն այս աշխարհս, եւ ինչ որ կտեսնեմք՝ ժամանակ եղած է որ չկային.
- Պ. Ոչ. ասկէ վեց եօթը հազար տարի. կամ դարերով առաջ, այդ բաներն չկային.

- Հ. Ուրեմն անտի յառաջ ինչ կար.
- Պ. Միայն Աստուած, Հայր՝ Որդի եւ Հոգին սուրբ.
- Հ. Ո՞ւր է Աստուած.
- Պ. Ինքն յինքեան, ինչպէս որ ամէն բան եւս ինմա եւ նովաւ եղած է.
- Հ. Ինչու համար ստեղծեց Աստուած զաշխարհս.
- Պ. Իւր փառացը համար, այս ինքն՝ որպէս զի իւր արարածներն զինքը ճանաչեն, սիրեն ու պաշտեն.
- Հ. Աստուած իրջափ ժամանակի մէջ ստեղծեց աշխարհս.
- Պ. Վեց օրուան մէջ.
- Հ. Աւելի շուտով կարող էր ստեղծել.
- Պ. Այո՛, եթէ կամենար՝ մէկ րոպէի մէջ եւս կարող էր ստեղծել, վասն զի ամենակարող է.
- Հ. Արարածոց մէջ կատարելագոյնք որոնք են.
- Պ. Հրեշտակք եւ մարդիկ.

ԳԱՍ Ե.

Հրեշտակի եւ Գեղի.

- Հ. Հրեշտակն ինչ է.
- Պ. Հոգեղէն անմարմին արարած.
- Հ. Աստուած ինչու ստեղծեց հրեշտակները.
- Պ. Որպէս զի երջանիկ լինին, եւ զինքը փառաւորեն.
- Հ. Հրեշտակաց երջանկութիւնն ինչ է.

Պ. ԶԱՍՏՈՒԼԹ ԾԱՆՆԱԿԸ, սիրել, եւ յաւիտեան
ժառանգել:

Հ. Ամենայն հրեշտակք եւս ունին այս երջանկու-
թիւնը:

Պ. ՈՆ. Թէպէտ իսկզբան ամէնքն եւս ունէին, բայց
ովանք իրենց հպարտութեամբը զրկուեցան յերջան-
կութենէ:

Հ. Երջանիկ հրեշտակներն որոնք են:

Պ. Նորա որ Աստուծոյ հաւատարիմ մնացին:

Հ. Թշուառացեալ հրեշտակներն որոնք են:

Պ. Նորա՛ որ ապստամբեցան յԱստուծոյ, եւ կար-
ծեցին թէ Աստուծոյ նման եւ Աստուծոյ հաւասար
կարող են լինել:

Հ. Երջանիկ հրեշտակներն ինչ կասուին:

Պ. Բարի հրեշտակ, կամ պարզապէս Հրեշտակ:

Հ. Ապստամբ հրեշտակներն ինչ կասուին:

Պ. Չար հրեշտակ, կամ Դեւ, Սատանայ, Այս չար,
Խաւարային ոգի, եւ այլն:

Հ. Դեւերը միշտ չար եղած են:

Պ. ՈՆ. նորա եւս այլոց պէս բարի ստեղծուած
էին, բայց իրենց մեղօքն չարացան:

Հ. Բարի հրեշտակաց գլխաւորներն որոնք են:

Պ. Մկրայէլ եւ Գաբրիէլ:

Հ. Դիւաց գլխաւորն ինչ կասուի:

Պ. Սաղայէլ, կամ Արուսեակ, որ Սատանայ եւս
կարուի:

Հ. Այժմ հրեշտակներն ո՞րք են:

Պ. Յերկինս, ուր զԱստուած կտեսնեն ու կիս-
ուաւորեն յաւիտեան:

Հ. Ուրիշ արարածոց հետ ինչ յարաբերութիւն
ունին:

Պ. Իբրեւ պաշտօնայք Աստուծոյ՝ նորա հրաման-
ները կկատարեն արարածոց վերայ:

Հ. Մարդկանց վերայ ինչ մասնաւոր խնամք ունին:

Պ. Մարդկանց պաշտպան ու պահպան են:

Հ. Չար հրեշտակաց ինչ պատիժ տուաւ Աստուած:

Պ. Դժոխաց յաւիտեանական տանջանքը:

Հ. Ամէն սատանաներն եւս դժոխաց մէջ են:

Պ. Ամէնքն եւս յաւիտեանական տանջանաց դատա-
պարտեալ են, թէպէտ եւ յօշոյ կամ ի վերայ երկրի
կտրիւնին երբեմն:

Հ. Երկրիս վերայ ինչն կտրիւնին:

Պ. Որպէս զի զմարդիկ փորձեն, եւ եթէ կարողա-
նան՝ նոցա վնաս եւս հասցունեն:

Հ. Երկրիս վերայ մինչեւ երբ պիտի կարենան մնալ
սատանաները:

Պ. Մինչեւ աշխարհիս վերջը, ասպա դժոխքը պիտի
փակուին:

ԴԱՍ Զ.

Մարդիկ.

- Հ. Մարդն ինչ է:
- Պ. Բանաւոր արարած, որ ունի հոգի եւ մարմին:
- Հ. Ինչիւ բանաւոր արարած կասուի:
- Պ. Վասն զի բանականութեամբ կշարժի, եւ չարն ու բարին կճանայէ:
- Հ. Ի՞նչ բան է ստեղծեց Աստուած մարդու մարմինը:
- Պ. Ի հողոյ:
- Հ. Մարդու հոգին ինչ է:
- Պ. Անմահ է՝ մարդկային մարմնոյ հետ միացած:
- Հ. Մարդն ինչիւ ստեղծուած է:
- Պ. Որ հրեշտակաց պէս երջանիկ լինի:
- Հ. Մարդն ինչ վիճակի մէջ ստեղծուեցաւ:
- Պ. Սուրբ, արդար եւ անմեղ վիճակի մէջ:
- Հ. Մարդն մահանացիւ ստեղծուած էր թէ՛ անմահ:
- Պ. Մարդն անմահ մնալու համար ստեղծուած էր, ուստի ոչ հիւանդութիւն պիտի ունենար, ոչ ցաւ եւ ոչ տառապանք:
- Հ. Ուրեմն մեր ինչիւ սոյնստի թշուառութիւն եւ վեշտ կկրբեմք թէ՛ հոգեւոր եւ թէ՛ մարմնաւոր, եւ կմեռնեմք եւս:

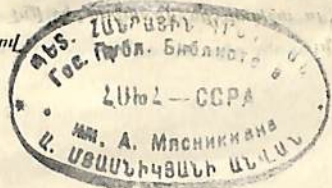
Պ. Վասն զի մեր նախածնողքը մեղանչեցին ընդ-
դէմ Աստուծոյ:

ԴԱՍ Է.

Աղամ եւ Եւա, եւ Լոցա մեղք.

1006
517
29715

- Հ. Մեր նախածնողաց անուններն ինչ են:
- Պ. Ադամ եւ Եւա:
- Հ. Ինչիւ նախածնողք կասուին:
- Պ. Վասն զի ամենայն մարդիկ նոցա սերունդն են:
- Հ. Ի՞նչ կերպով ստեղծեց Աստուած զԱդամն ու Եւան:
- Պ. Ադամը հողէն, ու Եւան Ադամայ մէկ կողէն:
- Հ. Ադամ ու Եւա առաջ ճիւղ բնակեցան:
- Պ. Ի դրախտին:
- Հ. Դրախտն ինչ էր:
- Պ. Գեղեցիկ պարտեզ՝ ամէն տեսակ պտուղներով լի:
- Հ. Մարդկանց կեանքն ինչպէս պիտի լինէր ի դը-
րախտին:
- Պ. Հանգիստ ու երջանիկ. պիտի աշխատէին առանց
յոգնելու, զԱստուած պիտի փառաւորէին առանց
ճանճրանալու, երկինք պիտի վերանային առանց մեռ-
նելու, եւ անդ յաւիտեան երանելի պիտի լինէին:
- Հ. Ի՞նչպէս կորուսին Ադամ ու Եւան այդ երջան-
կութիւնն:
- Պ. Մեղանչելով:

- Հ. Ի՞նչ էր նոցա մեղքը:
- Պ. Աստուծոյ հրամանին չհնազանդելով՝ արգելած պտուղն ուտել:
- Հ. Ի՞նչ կերպով արին նորա այն մեղքն:
- Պ. Եւան սատանայէն խաբուեցաւ, Ադամ եւս Եւայի խօսքին լսեց, ու կերաւ արգելած ստղէն:
- Հ. Սատանան ինչպէս խաբեց զԵւան:
- Պ. Օձի կերպարանք մտած՝ խաբէական խոստմունք անելով:

ԴԱՍ Ը.

Ադամայ եւ Եւայի պատիժը.

- Հ. Ադամայ ու Եւայի յանցանոց պատիժն ինչ եղաւ:
- Պ. Մարմնաւոր եւ հոգեւոր թշուառութիւններ, յայտմ աշխարհի եւ ի հանդերձեալն:
- Հ. Մարմնաւոր թշուառութիւններն որոնք են:
- Պ. Տառապանք, հիւանդութիւնք եւ մահ:
- Հ. Հոգեւոր թշուառութիւններն որոնք են:
- Պ. Տգիտութիւն, ցանկութիւն, եւ սատանային իշխանութեանը ներքեւ մնալ:
- Հ. Ցանկութիւն ասելով ինչ կիմանաս:
- Պ. Մեղանջելոյ հակամիտութիւն:
- Հ. Այս աշխարհիս վերայ ուրիշ ինչ թշուառութիւն ունեցան:

- Պ. Աստուծոյ երեսէն ընկան, եւ դրօսիտէն դուրս ձգուեցան:
- Հ. Ի հանդերձեալն ինչպէս թշուառացան:
- Պ. Արքայութեան դուռը նոցա դէմ՝ փակուեցաւ, եւ դժոխոց դատապարտութեանն արժանացան:
- Հ. Ադամայ ու Եւայի յանցանքն ու պատիժները նոցա սերնդոցն եւս անցան:
- Պ. Այն. ուստի ամէն մարդ նոցա յանցանացը մէջ կճնանի:
- Հ. Այն յանցանքն ինչ տեսակ մեղք կատուի:
- Պ. Ադամայ մեղք, կամ Սկզբնական մեղք:

ԴԱՍ Թ.

Խոստումն Մեսիայի:

- Հ. Ադամայ, Եւայի ու նոցա սերնդոցը յոյս չկամ Սատուծոյ հետ հաշտուելու:
- Պ. Ամենեւին, եթէ Աստուած չղորմէր նոցա:
- Հ. Ի՞նչպէս ողորմեցաւ Աստուած մարդկանց:
- Պ. Խոտացաւ որ փրկիչ մի զրկէ նոցա:
- Հ. Փրկիչ ասելով ինչ կիմանաս:
- Պ. Միջնորդ ընդ Աստուած եւ ընդ մարդիկ, սատանայի գերութենէն զմարդիկ ազատող, նոցա մեղքերն քաւող, Աստուծոյ հետ զիրենք հաշտեցընող, եւ արքայութեան դռներն նոցա առաջը բացող:

Հ. Մարդիկ անսպասճառ կարծու էին այնպիսի փրկչի կամ միջնորդի գալուն:

Պ. Այն. առանց անոր՝ դիւանց պէս Աստուծոյ երեւոյն ընկած պիտի մնային:

Հ. Այն միջնորդը որպիսի անձ պիտի լինէր:

Պ. Աստուած եւ մարդ միանգամայն. ասպ թէ ոչ, կարելի չէր հաստուցումն անել Աստուծոյ՝ մարդկանց մեղացը համար:

Հ. Այն փրկիչն երբ եկաւ աշխարհը:

Պ. Ազամայ մեղանչելէն երկար ժամանակ յետոյ:

Հ. Քանի որ փրկիչը աշխարհը չէր եկած՝ ինչ անուններ կուտային մարդիկ իրեն:

Պ. Մարդիկ զանազան անուններ տուին խոստացեալ փրկչին, աւելի հոչակուածն էր Մեփիս անունն:

Հ. Մեփային գալէն առաջ մեռած ամեայն հագիներն եւս՝ զատասպարտեցան:

Պ. Ո՛չ. շատ մարդիկ առաջ եւս փրկութեան արժանաւոր գործեր գործեցով, գալու Մեփային արդեամբքը հաճոյ եղան Աստուծոյ:

Հ. Այն մեռած հոգիները յառաջ քան զգալուստ Մեփային արքայութեան փառաց հասան:

Պ. Ո՛չ. այլ դուք Աբրահամու ատուած տեղն արդելեալ կային, եւ կսպասէին գալտեան Մեփային, որ արքայութեան փառացը հասցընէ զիրենք:

ԳԱՍ Ժ.

Մարդիկանց յիմակն ի սեղմանե աշխարհի միկնել ի ջրհեղեղ:

Հ. Ազամ ու եւս մեղանչելէն ետեւ ինչ կեանք անցուցին:

Պ. Ապաշխարեցին, բայց նոցա ասալշխարանքը չարչարանք Մեփային պիտի լինէր արժանի թողութեան եւ հաճելի Աստուծոյ:

Հ. Մեղանչելէն առաջ զաւակ ունեցան:

Պ. Ո՛չ, այլ յետոյ. անոր համար է որ ամէն մարդ Ազամայ մեղքը կծնանի:

Հ. Ազամայ որդուց անունն ինչ է:

Պ. Մեք երեքն անուններն միայն գիտեմք, որ են կայէն, Աբէլ, եւ Սէթ. ուրիշ շատ զաւակներ եւս ունեցաւ:

Հ. Ազամայ երեք որդուցը վարքն ինչպէս էր:

Պ. կայէն չար մարդ էր, եւ զիւր Աբէլ եղբայրը մեռուց, իսկ Աբէլ եւ Սէթ՝ արդար էին:

Հ. Երեքն եւս զաւակ ունեցան:

Պ. կայէն եւ Սէթ ունեցան, իսկ Աբէլ ոչ:

Հ. կայենի որդուց վարքն ինչպէս էր:

Պ. Գրեթէ ամէնքն եւս իրենց հորը նման չարագործ էին:

Հ. Սեթայ որդիքն ինչպէս էին:

Պ. Սեթայ ցեղը երկար ժամանակ բարեպաշտ մը-
նաց, բայց յետոյ այն եւս աւրուեցաւ:

Հ. Ինչէն աւրուեցան:

Պ. Չարերուն հետ խնամութիւն անելով:

Հ. Այն ժամանակներն արդար մարդ չմնաց աշ-
խարհն երեսն:

Պ. Միայն Նոյ նահապետ եւ նորա ընտանիքն կ'յի-
շատակուին իբրեւ արգար մարդիկ:

Հ. Ո՞վ էր Նոյ:

Պ. Սեթայ ցեղէն աստուածաբաշտ եւ երկիւղած
անձ մի էր:

ԴԱՍ ԺԱ.

Զրհեղեղի միջև չրհից ազգի մեռանալն:

Հ. Աստուած անպատիտ թողնց մարդկանց ապա-
կանութիւնն:

Պ. Ո՞չ, այլ համաշխարհական ջրհեղեղով պատժեց
զերերը:

Հ. Ջրհեղեղին ժամանակն ամենայն մարդիկ եւս մե-
ռան թէ ոչ:

Պ. Ամենքն այլ մեռան, բայց ի Նոյ նահապետէն ու
նորա ընտանիքէն՝ որ բոլորը մէկէն ութ հոգի էին:

Հ. Որո՞նք էին այն ութ հոգին:

Պ. Նոյ եւ նորա կնքը, Նոյի երեք որդիքը, եւ նոցա
երեք կանայքը:

Հ. Նոյի երեք որդւոց անուններն ինչ էին:

Պ. Սեմ, Գամ եւ Յաբեթ:

Հ. Նոյ եւ նորա ընտանիքն ինչպէս ազատեցան
ջրհեղեղէն:

Պ. Տապանով, զոր Նոյ նահապետն շինեց հրամա-
նան Աստուծոյ:

Հ. Ջրհեղեղէն յետոյ մարդիկ աւելի երկիւղած
եղան:

Պ. Քիչ ժամանակէն դարձեալ չարացան:

Հ. Ի՞նչ էր նոցա աւելի չարանալն:

Պ. Կռապաշտութիւն անելն:

Հ. Կռապաշտութիւնն ինչ էր:

Պ. Արարչին տեղ արարածները պաշտել, կամ որ
նոյն է՝ անտեղծ Արարչին պատիւն ընծայել ստեղ-
ծական բաներու:

ԴԱՍ ԺԲ.

Չրհից ազգի մեռանալն:

Հ. Աստուած ինչ նոր ողորմութիւն ցուցուց ազգի
մարդկան յետ ջրհեղեղին:

Պ. Թէեւ թոյլ տուաւ որ նոցա մեծ մասն կռա-
պաշտութեան մէջ մնայ, բայց ոչ իսպառ անտե-
ստ արաւ զմարդիկ. զատ ժողովուրդ մի ընտրեց, որովք
զի նորա օրինակովը կռապաշտներն եւս իրենց չնր
ճանապարհէն դառնան:

Հ. Այն ընտրեալ ժողովուրդն իրն էր:

Պ. Եբրայեցիք, որ յետոյ Իսրայելացիք անուեցան, եւ մեր լեզուովը Հրեայք:

Հ. Այն ժողովուրդն ինչ կերպիւ ձեւացաւ:

Պ. Մեմայ ցեղէն Աբրահամ՝ նահապետն՝ զԻսահակ ծնաւ, Իսահակ զՅակոբ, Յակոբ՝ որ Իսրայել եւս կասուէ, տասուերկու որդի ունեցաւ, որ Իսրայելացւոց տասուերկու ցեղիցը նահապետներն եղան:

Հ. Տասուերկու ցեղից նահապետներուն անուներն ասա:

Պ. Ռուբէն, Շմաւոն, Ղեւի, Յուդա, Իսաքար, Չաբուղոն, Դան, Դեփթաղիմ, Գադ, Ասեր, Յովսէփ եւ Բենիամին:

Հ. Աստուած ինչ կերպիւ արաւ զԱբրահամ՝ հայր ազգին Հրէից:

Պ. Հայրենիքէն հանեց, հեար ուխտ դրաւ եւ հըրամայեց որ նա եւ նորա սերունդն թլփատուին:

ԳԱՍ ԺԳ.

Աստուծոյ Իսրայելացւոց արած բարիք:

Հ. Աստուած ինչ բարիք եւ ինչ շնորհք արաւ Իսրայելացւոց ազգին:

Պ. Ա. Աբրահամու խոստացաւ որ Մեծիայն նորա ցեղէն ծնանի:

Բ. Չանազան հրաշքներով պաշտպանութիւն արաւ Իսրայելացւոց:

Գ. Օրէնք տուաւ նոցա՝ եւ բարեհաճութիւնը յայտնելու համար:

Դ. Աւետեաց երկիրն խոստացաւ, եւ սրբաբերեց նոցա:

Ե. Հաճեցաւ տաճար մի ունենալ նոցա մէջ:

Զ. Շատ անգամ մարգարէներ յուղարկեց նոցա: որ աստուած պաշտութեան մէջ մնան:

Հ. Աստուած ինչ հրաշքներով պաշտպանութիւն արաւ Իսրայելացւոց:

Պ. Աստուծոյ արած գլխաւոր հրաշքները սոքա են. Յովսէփայ փառաւորութիւնը, Եգիպտոսի հարուածները, Կարմիր ծովուն անցքը, Անապատի մէջ մանանայն, Պղնձի օձը, Աւետեաց երկիրն տիրապետութիւնը, Հրէից՝ երեսն թշնամիներուն յաղթելը, եւ այլն:

Հ. Աստուած որիւ ձեռքով օրէնք տուաւ Իսրայելացւոց:

Պ. Մովսէս մարգարէին ձեռքովը:

Հ. Աստուած ինչ օրէնքներ տուաւ Իսրայելացւոց Մովսէսի ձեռքովը:

Պ. Ա. Տասնաբանեայ պատուիրանքը:

Բ. Զոհից եւ ուրիշ արարողութեանց օրէնքները:

Գ. Արդարութեան եւ դատաստանի կանոնները:

Հ. Տասնաբանեայ պատուիրանքը ինչ կերպով տուաւ Աստուած Իսրայելացւոց:

Պ. Երկու քարեղէն ստիստակներու վերայ գրուած:
Հ. Աւետեաց երկիրն հիւ ժառանգեւ տուաւ Խորայ-
եղացւոց:

Պ. Յետու քաջ զօրովարը:

Հ. Աստուծոյ տաճարն հեր շինուեցաւ:

Պ. Երուսաղէմ քաղաքը:

Հ. Ո՛վ կանգնեց զայն տաճարը:

Պ. Մողմանն խնաստուն որ Գաւիթ մարգարէի որդին էր:

Հ. Մարգարէներն ինչ մարդիկ էին:

Պ. Արդար եւ սուրբ մարդիկ՝ որ Աստուած կու-
ղարկէր Խորայեղացոց՝ զանոնք խրատելու, մխիթարելու
եւ ապագայ բաներն նոցա գուշակելու համար:

Հ. Նոցա մարգարէացած բաներուն մէջ գլխաւորն
նրն էր:

Պ. Մեսիային գալուստը, վարքը, մահը, յարութիւ-
նը. Հրէից ազգին անարդուիլը եւ հեթանոսաց դարձը:

Հ. Մարգարէութիւնները գրի անցուցին ամէնքը:

Պ. Ոմանք անցուցին եւ ոմանք ոչ:

Հ. Գրուոր մարգարէութիւն ունեցողներուն գլխա-
ւորներն որոնք էին:

Պ. Մովսէս, Սամուէլ, Գաւիթ, Եսայի, Երեմիա,
Իբարուք, Եզեկիէլ, Գանիէլ, եւ երկուտասան փոքր
մարգարէք:

Հ. Երկուտասան փոքր մարգարէք որոնք են:

Պ. Նոքա՛ որ միւսներուն չափ երկայն գրուածներ
չեն թողած:

Հ. Առա նոցա անուններն:

Պ. Ովսէէ, Յովէլ, Ամուս, Աբգիուս, Յովնան, Մի-
քիա, Նաուամ, Ամբակում, Սոփոնիա, Անգէոս, Զա-
քարիս եւ Մանգարիա:

Հ. Գրուածք չունեցող մարգարէից մէջ գլխաւոր-
ներն որոնք են:

Պ. Եղիա եւ Եղիսէ:

Գ Ա Ս Ժ Գ

Հրէից ապերախոսութիւնն:

Հ. Խորայեղացիք Աստուծոյ իրենց արած բարիքը
ճանաչեցին:

Պ. Ոչ. շատ անգամ ապերախտ դտնուեցան Աս-
տուծոյ դէմ:

Հ. Որոնք եղան նոցա գլխաւոր ապերախոսութիւն-
ները:

Պ. Մովսէսի ժամանակ ռոկիէ հորթը պղտեցին,
եւ անասնատին մէջ շատ արտունջներ արին. Գատա-
ւորներուն ստեղծները կուսպաշտից հետ խնամութիւն-
ներ արին, կուռք պաշտեցին, եւ Աստուծոյ կամայը
դէմ ոտք կոխեցին որ թագաւոր ունենան. Թագաւորաց
ժամանակ անմիաբանութիւն ու կռնպաշտութիւն
արին, թագաւորութեան դադարէն յետոյ Մեսիան
ուրացան ու խաչեցին:

Հ. Աստուած ինչպէս պատժեց Իսրայելացւոց ապերախտութիւնները:

Պ. Չամազան ծանր ծանր պատիժներով:

Հ. Մովսէսի ժամանակ ինչ պատիժներ ունեցան Իսրայելացիք:

Պ. Շատը անապատին մէջ մեռան՝ առանց Աւետեաց երկիրն մտնելու, մէկ մասն եւս Աստուծոյ հրամանաւն այլ եւ այլ հարուածներով պատուհասեցան:

Հ. Գատաւորներն ո՞վ էին:

Պ. Գետուէն յետոյ Իսրայելացւոց դատաստանները կտրող, եւ նոցա առաջնորդութիւն անող իշխաններ:

Հ. Աստուած ինչ պատիժ տուաւ Իսրայելացւոց՝ Գատաւորաց ժամանակ:

Պ. Շատ անգամ այլազգեաց ձեռքն մատնեց զիրենք:

Հ. Թագաւորաց ժամանակն Աստուած ինչ պատիժ տուաւ Հրէից:

Պ. Նոցա Թագաւորութիւնն վերցուց, եւ զիրենք գերի տանել տուաւ Ասորեստան եւ Բաբելոն:

Հ. Մեծիայն իսպառնելուն համար Հրեաներն ինչ պատիժ առին:

Պ. Նոցա երկիրն աւերակ դարձաւ, տաճարն կործանեցաւ, իրենք ցերուցան եղան, եւ ամէն ազգաց մէջ անարդուեցան:

Հ. Հրեայք միշտ Աստուծոյ երեսէն ընկած պիտի մնան:

Պ. Ուրեմը հետ զհետէ դարձի կուգան. բայց բոլոր ազգը աշխարհիս վերջերուն պիտի դառնայ ի քրիստոնէութիւն:

ԴԱՍ ԺԵ.

Մեսիայի գայսեմեմն առաջ հերանուսաց վիճակն:

Հ. Այն ազգերն որ Իսրայելացի չէին՝ ինչ կասուէին:

Պ. Հեթանոսք:

Հ. Հեթանոսաց անցուցած կեանքն ինչ էր Աբրահամու կոչմանէն մինչեւ Մեսիայի գալուստը:

Պ. Մեղք, մոռացութիւն ճշմարտին Աստուծոյ եւ կուսապաշտութիւն:

Հ. Ամենայն հեթանոսք եւս կուսպնշտ էին:

Պ. Ընդհանրապէս ամէնքն եւս, բայց եղան մասնաւորը ոմանք՝ որ աստուածապաշտ էին, նոցա գործքերն՝ Իսրայելացւոց գործոցը պէս հաճոյ եղան Աստուծոյ, եւ նորա եւս վախճանեալ հանգեան ի գողն Աբրահամու մինչեւ ի գալուստ Մեսիային, ապա նոյնաւ արքայութեան փառաց հասան, այսպիսիք են Յովբ եւ Մելքիսեդեկ:

Հ. Այդպիսի մասնաւոր հեթանոսք ինչ արին որ փրկութեան հասնէին:

Պ. ԶԱստուած պաշտեցին, Մեսիային սպասեցին, եւ ըստ ուղիղ խղճի մտաց կեանք անցուցին:

Հ. Ինչն համար թող տուաւ Աստուած, որ Հրեայք Մեծիկայի գաւէն առաջ այնպէս աւրուին:

Պ. Որպէս զի հասկանան մարդիկ իրենց սկարու-
թիւնն ու խեղճութիւնը, եւ փափարին Մեծիկայի գա-
ւուն, որ ազատին այն թշուառ վեճակէն:

ԴԱՍ ԺԶ.

Գարուս Մեծիկային, Մարդկորպիւն Որդայն
Աստուծոյ.

Հ. Մեծիկայն եկած է թէ ոչ:

Պ. Եկած է մարգարէից գուշակած ժամանակին:

Հ. Ո՞վ է Մեծիկայն:

Պ. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս:

Հ. Յիսուս Քրիստոս ո՞ր է:

Պ. Որդին Աստուծոյ մարդացեալ, այսինքն Ամենա-
սուրբ Երրորդութեան երկրորդ անձը:

Հ. Ուրեմն Աստուծոյ Որդին մարդ եղն:

Պ. Այո՛. այնչափ սերեց Աստուած զմարդիկ, որ մեզ
համար մարդ եղաւ:

Հ. Որդին Աստուծոյ մարդ եղաւ ասելով ինչ կը-
հասկանաս:

Պ. Այս կհասկանամ, որ մեր մարմնայն նման մար-
մին առաւ՝ հանդերձ մարդկային հոգւով:

Հ. Ուստի առաւ մարմին:

Պ. Իսրայել կուսէն Մարիամայ, որ էր ի ցեղէն Յու-
դայ եւ յազգէ Գաւթի:

Հ. Որդւոյն Աստուծոյ մարդեղութեան խորհուրդն
ինչպէս կատարուեցաւ:

Պ. Զօրութեամբ Հոգւոյն սրբոյ:

ԴԱՍ ԺԷ.

Աստուծորպիւն եւ մարդկորպիւն Քրիստոսի:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր Աստուած է:

Պ. Այո՛, վասն զի Որդի Աստուծոյ է, երկրորդ
անձն ամենասուրբ Երրորդութեան:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր ճշմարիտ մանր է:

Պ. Այո՛, վասն զի մեր մարմնայն նման մարմին ունի
ի կուսական արեւնէն կազմեալ, եւ մեր հոգւոյն նման
հոգի ունի յԱստուծոյ ստեղծեալ:

Հ. Աստուածութիւնն ու մարդկութիւնն ի Քրիստոս
ինչ կերպիւ կզաւանդիմք:

Պ. Անշիտթ, անայլայլելի եւ անբաժանելի միաւո-
րեալ ի միում անձնաւորութեան կամ ի միում անձին:

Հ. Այն անձը ո՞րն է:

Պ. Անձն Որդւոյն Աստուծոյ:

Հ. Աստուածութիւնն ու մարդկութիւնն ինչ կասուի:

Պ. Բնութիւն, որ ի մեզ երբեմն նստել Անձն կնշա-
նակէ:

Հ. Մթ բնութիւն է ի Քրիստոս, թէ երկու:

Պ. Մի կամ միաւորեալ բնութիւն կղաւանիմք ի Բրիտոսս՝ ընդդէմ չարաչար բաժանողաց զմի Բրիտոսս եւ երկու բնութիւն կղաւանիմք ընդդէմ նոցա՝ որ աստուածութիւնն ու մարդկութիւնը շփոթեալ ասին ի Բրիտոսս:

Հ. Կարելի է ասել թէ երկու անձն ունի Բրիտոսս:

Պ. Ոչ երբէք. վասն զի մի միայն է Բրիտոսս Որդին Աստուծոյ, եւ նոյն որդի կուօին, կատարեալ Աստուած եւ կատարեալ մարդ:

Հ. Բրիտոսս Տէրն մեր հայր ունի:

Պ. Ըստ մարդկութեան հայր չունի, վասն զի ի կուսէ ծնաւ. իսկ ըստ աստուածութեան՝ միածին Որդի է Հօր Աստուծոյ:

Հ. Սուրբ կոյսը Աստուածածին կամ Մայր Աստուծոյ կարելի է ասել:

Պ. Այո՛ ամենայն իրօք. վասն զի նորա ծնած Որդին Աստուած էր:

ԴԱՍ ԺԸ.

Ծնունդ, Մանկուորիւն եւ վարժ Գիսուսի.

Հ. Բրիտոսս Տէրն մեր իրապի ժամանակ երկրիս վերայ շրջեցաւ:

Պ. Գրեթէ երեսուն եւ երեք տարի:

Հ. Ո՛ր ծնաւ:

Պ. Հրէաստանի Բեթղեհէմ քաղաքն այրի մի մէջ:

Հ. Ո՛ր օր ծնաւ:

Պ. Յունուարի 6 - ին, որպէս կտօնէ մեր սուրբ Եկեղեցին եւ կտօնէր ատենով Յունաց եկեղեցին եւս մինչեւ Ոսկերեքան հայրապետին մօտ ժամանակները. յետոյ Յոյնք Լատինացոց հետեւելով սկսան կատարել դեկտեմբերի 25 - ին, բայց Հայք ուրիշ հին ծէսերուն հետ այս եւս անփոփոխ պահեցին մինչեւ ցայսօր:

Հ. Բրիտոսի ծննդեան ժամանակ ինչ նոր բան պատահեցաւ:

Պ. Հրեշտակներն երեւեցան հովուաց եւ փառաբանեցին զԱստուած, նոր աստղ երեւեցաւ, Մօղեր եկան հեռու տեղերէ՝ Յիսուսի երկրպագութիւն անելու, Հերովդէս թաղաւորն Բեթղեհէմի անմեղ մանկունքը կտորեց:

Հ. Յիսուսի մանկութեան ժամանակ պատահած նշանաւոր անցքերն որոնք են:

Պ. Ութօրեայ Թլիստութիւնը, քառասնօրեայ դալուստն ի տաճարն, յՆդիպտոս փախիլը, ի տաճարին վարդապետելը:

Հ. Բրիտոսս Տէրն մեր իւր երկրաւոր կեանքն ինչպէս անցուց:

Պ. Երեսուն տարիի չափ մօրը եւ սրբոյն Յովսեփայ մօտ կեցաւ. երեք տարի ու քսանի մի ամիս անցուց Աւետարանը քարոզելու, եւ իւր Եկեղեցին հաստատելու:

Հ. Սուրբն Յովսեփի հիվ էր:

Պ. Դաւթի ցեղէն արուեստաւոր մի էր, եւ սուրբ Աստուածածինն նորա հետ նշանուած էր:

Հ. Նորա պաշտօնն ինչ եղաւ:

Պ. Խնամակալ եւ պաշտպան լինել սուրբ Աստուածածնայ, եւ հայրազիր Քրիստոսի Տեառն մերոյ:

Հ. Քրիստոսի Տեառն մերոյ տնական կեանքն ինչպէս էր:

Պ. Աղքատութեամբ եւ աշխատութեամբ, եւ յամենայնի հնազանդ էր սուրբ Աստուածածնին եւ սրբոյն Յովսեփայ, ուրիշ բան չգիտեմք Յիսուսի մանկութեան վերայ:

Հ. Ինչո՞ւ կամեցաւ Յիսուս աղքատութեամբ եւ աշխատութեամբ ապրիլ:

Պ. Որպէս զի մեզ սուրբցնէ հարստութիւնն արհամարհել, դատարկութենէ ու փառասիրութենէ փախչել, գործունեայ ու չարքաշ կեանք անցունել:

Հ. Ինչո՞ւ կամեցաւ հնազանդ ու հպտտակ լինել սուրբ Աստուածածնին եւ սրբոյն Յովսեփայ:

Պ. Որպէս զի ամենայն մարդեկ խնարհութիւն սովորեն իմէ, եւ տղայք իրենց ծնողացը հնազանդ լինին:

ԴԱՍ ԺԹ.

Միրսոսրիւն, պահի եւ փորձոսրիւն քրիստոսի.

Հ. Երեսուն տարեկան եղած ժամանակն Քրիստոս Տէրն մեր ինչ արաւ:

Պ. Կամեցաւ որ Յովհաննէս Մկրտիչ ղինքն մկրտէ:

Հ. Ո՞վ էր Յովհաննէս Մկրտիչ:

Պ. Մարդարեւց մէջ ամենէն մեծն ու սուրբ մարդ. Աստուած յուզարկեց ղինքն որ Հրեաները Մտօխային դալտտեանը պատրաստէ. անոր համար կարապետ՝ այսինքն առէւտէն եկող եւս կասուի:

Հ. Ի՞նչ կերպիւ պատրաստեց նա Հրեաները:

Պ. Իւր բարի վարուց օրինակովն, խրատներով եւ մկրտութիւն անելով:

Հ. Յովհաննէս կարապետի մկրտութիւնն ինչ բան էր:

Պ. Բարեպաշտական արարողութիւն մի, որով Հրեայք հրատարակական ապաշխարութիւն կատարած կլինէին:

Հ. Այն մկրտութեամբ մեղաց թողութիւն կլինէր:

Պ. Ա՛յ. բայց անով պատրաստ կլինէր մեղաւորն՝ թողութիւն մեղաց ընդունելու ի Քրիստոսէ:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր ինչո՞ւ համար կամեցաւ Յովհաննէս Մկրտիչի մկրտութիւնն ընդունիլ:

Պ. Նախ՝ մարդկանց խոնարհութեան եւ ապաշխարութեան օրինակ տալու համար, երկրորդ՝ մկրտութեան ջուրը սրբադործելու համար:

Հ. Մկրտութեան յետոյ ինչ արաւ Տէրն մեր:

Պ. Բաւաւսուն օր՝ քառասուն դիշեր պահք պահեց, այսինքն ծով կեցաւ անասպտին մէջ, այնուհետեւ թողլ տուաւ որ սատանան քովը մտնենայ եւ փորձէ ղինքն:

Հ. Ինչիւ թոյլ տուաւ Բրիստոս որ սատանան զին-
քըն փորձէ:

Պ. Որպէս զի իմացընէ թէ ինքն եւս մեզ նման
մարդ է, եւ որպէս զի օրինակ տայ մեզ՝ իւր շնորհօքն
սատանայի փորձութեանցն յարթեւել:

ԳՍՍ Ի.

Ընտրութիւն Առաքելոց. Բարդուքիւն Բրիստոսի:

Հ. Անապատէն որ դարձաւ՝ ինչ արաւ Բրիստոս
Տէրն մեր:

Պ. Աշակերտներ առաւ իրեն մօտ, նոցա մէջէն
ընտրեց տասներկու հոգի, որոց անունը յետոյ Առա-
քեալ դրաւ:

Հ. Ինչիւ համար առաքեալ անունն տուաւ տասներ-
կուքին:

Պ. Վասն զի Յիսուս պիտի յուղարկէր զիրենք բոլոր
աշխարհք՝ զմարդիկ դարձի բերելու եւ Բրիստոսնայ
անելու:

Հ. Առաքելոց մէջ մեծն ո՞վ էր:

Պ. Բրիստոս Տէրն մեր չկամեցաւ որ առաքելոց մէջ
մեծ գտնուի՝ ուրիշներուն հրամայող:

Հ. Բրիստոսի Տեսուն մերոյ պաշտօնն ու գործն
ինչ եղաւ:

Պ. Հմարտութիւն քարոզել, ու փրկութեան ճա-
նապարհը մարդկանց սովորեցնել. ցուցընել նոցա թէ

ինքն է Մեսիան, եւ հաշտեցընել զնոսա Աստուծոյ
հետ:

Հ. Գլխավորապէս ինչ սովորեցուց Բրիստոս մարդ-
կանց իւր քարոզութեանցը մէջ:

Պ. Յաշխարհէ հեռանալ սրտով, եւ առ Աստուած
մերձեանալ:

Հ. Սրտով յաշխարհէ հեռանալն ինչ է:

Պ. Հեռու մնալ ի հպարտութենէ, ի հեշտասիրու-
թենէ եւ յագահութենէ:

Հ. Առ Աստուած մերձեանալն ինչ է:

Պ. ՅԱստուած միայն հաւատալ եւ յուսալ, զԱս-
տուած սիրել ի վեր քան զամենայն, եւ ամէն բան
Աստուծոյ փառացը համար անել:

Հ. Բրիստոս ինչպէս հասկացուց մարդկանց թէ
ինքն է Մեսիայն:

Պ. Ասով որ հին օրինաց մէջի մարգարէութիւններն
իւր վերայ կատարեց, հրաշքներ գործեց, մեռաւ ու
յարութիւն առաւ:

ԳՍՍ ԻԱ.

Մահ Բրիստոսի Տեսուն մերոյ:

Հ. Բրիստոս ինչ կերպիւ հաշտեցուց զմարդիկ Աս-
տուծոյ հետ:

Պ. Մեռնելով իբրեւ մարդ՝ մեր մեղաց քաւու-
թեան համար:

Հ. Քրիստոս ամենայն մարդկանց համար մեռաւ թէ միայն ոմանց համար:

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր ամենայն մարդկանց համար իւր սուրբ արեւնը թափեց, եւ ամենուն համար մեռաւ:

Հ. Փրկութեան հասնելու համար՝ Քրիստոսի Տեառն մերոյ մեզ համար մեռնիչն բաւականն է:

Պ. Բաւական կլինի՝ եթէ մեր եւս հաւատարիմ դառնուիք այն շնորհաց, որ պտուղ է միջնորդութեանն Քրիստոսի եւ ընդ Հօր Աստուծոյ հաշտութեան:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր ինչպէս մեռաւ:

Պ. Խաչի վերայ, որ այն ժամանակներն ամենէն անարդ ու ամենէն աւելի տանջանք տուող մահն էր:

Հ. Ո՞վ մեռուց զՔրիստոս:

Պ. Ինքն կամաւորապէս մեռաւ մեզի համար, այս ինքն թող տուաւ որ Հրեայք հեթանոսաց ձեռքով զինքն ի մահ դատապարտեն ու խաչ հանեն:

Հ. Հրեայք ինչո՞ւ ի մահ դատապարտել տուին զՔրիստոս:

Պ. Իրենց կարգացողներէն ու քահանայապետներէն դրդուուելով. վասն զի Քրիստոս շատ անգամ նոցա կեղծաւորութիւնն ու յանցանքները կ'յանդիմանէր:

Հ. Հրեաց Քրիստոսի հետ այսպէս վարուին առաջուց դուշակումծ էր:

Պ. Այո՛. հին մարգարէք բաց կերպիւ գուշակել էին, եւ ինքն Քրիստոս իւր մահուանէն շատ ժամանակ առաջ մարգարէացել եւ ստել էր:

Հ. ԶՔրիստոս ի մահ դատապարտողն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Պոնտացին Պիղատոս, որ Հռովմայեցւոց կողմանէ Հրէաստանի դատաւոր կամ կուսակալ էր:

Հ. Ո՞ր օր մեռաւ Քրիստոս:

Պ. Ուրբաթ օր մի կէսօրուան մօտ խաչուեցաւ, ու երեք ժամէն հողին աւանդեց:

Հ. Քրիստոսի մեռած օրն ինչ մասնաւոր անդն ունի:

Պ. Աւագ ուրբաթ:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր հողին աւանդած ժամանակ իմացնեց իւր Որդե Աստուծոյ լինելն:

Պ. Այո՛. Որդե Աստուծոյ լինելն հասկացուց թէ չարքարանացը եւ թէ մեռած ժամանակն արած հրաշքներով:

ԴԱՍ Ի Բ.

Քրիստոսի հոգոյն ի դժոխս իջնելն եւ մարմնոյն րադախը:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր մեռաւ ասելով ինչ կիմանաս:

Պ. Կիմանամ որ Քրիստոսի հողին մարմնէն բաժանուեցաւ:

Հ. Աստուածութիւնն եւս բաժանուեցնաւ մարմնէն:

Պ. Ո՛չ. այլ թէ մարմնէն եւ թէ հողիէն անբաժանելի մնաց:

Հ. Քրիստոսի հոգին մարմնէն որ բաժանուեցաւ, ինչ եղաւ:

Պ. Էջ է դժոխս, այսինքն այն տեղ՝ ուր էին Քրիստոսի դալստեանէն առաջ աշխարհք եկած ու վախճանած արդարներն:

Հ. Ինչիւ իջաւ Քրիստոս է դժոխս:

Պ. Արդարոց հոգիներն անտի հանելու, եւ իւր հետ երկինք տանելու համար:

Հ. Քրիստոսի Տեառն մերոյ մեռնելէն յետոյ մարմինն ինչ արին:

Պ. Չինուոր մի տէգով խոցեց նորա կողը, եւ անտի արիւն ու ջուր ելաւ:

Հ. Քրիստոսի մեռնելէն յետոյ մարմինն երկար մնաց խաչին վերայ:

Պ. Իրեկուան դէմ խաչէն վար առնուեցաւ:

Հ. Քրիստոսի մարմինը խաչէն վար առնելէն յետոյ ինչ արին:

Պ. Մաքուր կտաւով եւ անուշահոտ խոնկերով պատեցին ու ժայռի մէջ փորուած նոր գերեզմանի մէջ թաղեցին:

Հ. Քրիստոսի Տեառն մերոյ մարմինը գերեզման դնելէն յետոյ ինչ արին:

Պ. Գերեզմանին դուռը մեծ քարով փակեցին, գերեզմանին վերայ կնիք դարկին, ու պահպանութեան համար քովը զինուորներ դրին:

Հ. Այս զգուշութիւններն ինչ բանի համար էին:

Պ. Հրէից աղաչանքովը հրաման տուաւ Պիղատոս այն զգուշութիւններն անելու, որ Քրիստոսի մարմինը չգողուի: Բայց Աստուած կամեցաւ անով Քրիստոսի յարութիւնն աւելի եւս անսովորակութիւն անել:

ԳԱՍ ԻԳ.

Յարութիւն Քրիստոսի:

Հ. Քրիստոսի մարմինն երկար մնաց է գերեզմանին:

Պ. Ո՛չ. Քրիստոս Տէրն մեր յարութիւն առաւ, ու մեռնելուն երրորդ օրը փառաւորապէս դուրս ելաւ գերեզմանէն:

Հ. Յարութիւն առաւ ասելով ինչ կիմանաս:

Պ. Այս կիմանամ որ Քրիստոսի հոգին մարմնոյն հետ նորէն միացաւ:

Հ. Ի՞նչպէս դուրս ելաւ գերեզմանէն:

Պ. Լուսապայծառ կերպիւ, առանց գերեզմանին դրանը բացուելուն կարօտ լինելու:

Հ. Ինչիւ կասես՝ թէ երրորդ օրն յարեաւ Քրիստոս:

Պ. Վասն զի ուրբաթ կէսօրէն յետոյ մեռաւ, եւ կերակի առաւօտ կանուխ յարեաւ:

Հ. Քրիստոսի յարութեան օրն ինչ մասնաւոր անուն ունի:

Պ. Չատիկ, եւ ուրիշ աղգաց մէջ Պասեք կամ Պասքա:

Հ. Գերեզմանին պահպաններն Քրիստոսի յարութեան վկայ եղան:

Պ. Այն նոցա վերայ սարսափ ու ապշութիւն ընկաւ. բայց Հրէից տուած կաշառքն ընդունեցան՝ որ այն հրաշարի համբաւն դուրս չհանն:

Հ. Ուրեմն ուստի իմացուեցաւ Քրիստոսի յարութիւն առնելն:

Պ. Այն մարդկանց վկայութիւնէն՝ որոց Քրիստոս յարութիւնէն յետոյ երեւեցաւ, նոցա հետ կերաւ ու խմեց:

Հ. Քրիստոսի յարութիւնէն յետոյ զինքն տեսող վկայք շատեհր էին:

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր յարութիւն առնելէն յետոյ երեւեցաւ Իւղաբեր սուրբ կանանց, շատ անգամ առաքելոց եւ միւս աշակերտաց, եւ միանգամ հնդհարիւր հողւոյ ի միասին:

Հ. Նոցա վկայութիւնն ստիպէ է:

Պ. Ամենեւին տարակրկտ զվերջներ. վասն զի նոքա ամէնքն եւս իրենց վկայութիւնն հաստատելու համար իրենց կեանքն դրին, արիւններն թափեցին, իրենց արած հրաշքներովն այս ճշմարտութիւնս հաստատեցին, ու բոլոր աշխարհս դարձուցին ի հաւատս Քրիստոսի:

ԴԱՍ ԻԴ.

Համբարձումն Քրիստոսի:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր յարութիւն առնելէն յետոյ երկար մնաց աշխարհիս վերայ:

Պ. Բառասուռն օր կեցաւ, եւ այն միջոցն շատ անգամ երեւեցաւ առաքելոց ու խրատներ տուաւ նոցա:

Հ. Բառասներորդ օրն ինչ արաւ:

Պ. Բառասներորդ օրն առաքելոց աչքին աւաջը երկինք ելաւ:

Հ. Այժմ ինչ կերպով է Քրիստոս յերկինս:

Պ. Նստեալ ընդ աջէ Հօր Աստուծոյ:

Հ. Ինչն համար նստեալ կասուի:

Պ. Որպէս զի հասկացուի թէ՛ երկինքն նորա վառաց եւ յաւիտենական հանդատան տեղն է:

Հ. Ընդ աջէ Աստուծոյ ինչն կասուի:

Պ. Որպէս զի հասկացուի թէ՛ իբրեւ Աստուած՝ հաւատար է Հօր, եւ իբրեւ մարդ՝ ի վերոյ է քան զամենայն արարածս:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր միայնակ մտաւ յերկինս:

Պ. Հետք տարաւ յերկինս մինչեւ այն ժամանակ մեռած արդարաց հոգիներն, որ առանց նորա չէին կարող յերկինս մտնել:

Հ. Ուրեմն Քրիստոս Տէրն մեր ո՛չ եւս է՝ երկրիս վերայ:

Պ. Զդարի կերպիւ, այսինքն այն համաբնական երանակաւ՝ որով ի մարդեղութեանն երկրես վերայ էր, այնպէս չէ այժմ՝ յերկրի, բայց իւր շնորհօքն եւ հոգւովը միշտ սուրբ Եկեղեցւոյ հետ է, եւ խորհրդաբար ի սուրբ Հաղորդութեան է:

Հ. Քրիստոս Տէրն մեր յերկինս Բնջ բարիք կանէ մեզի:

Պ. Ինքն մեր Փաստաբան, Միջնորդ ու Քահանայապետն է, եւ Հօր Աստուծոյ կընծայէ իրեն մեզ համար թափած արիւնը:

Հ. Մեր պարտքն Բնջ է առ Քրիստոս:

Պ. Զինքն պաշտել, սիրել, երախտիքը ճանաչել եւ ոչ երբէք մոռնալ որ նա է մեր Տէրն ու թագաւորը, մեր հովիւն ու վարդապետը, մեր օրինակն ու առաջնորդը, մեր բարեխօսն ու քահանայապետը, այս աշխարհիս մէջ մեր միակ միեթարութիւնը եւ անդին մեր յաւիտենական վարձը:

ԴԱՍ ԻԵ.

Գալուստ Հոգւոյն սրբոյ, քարոզչիւն Առեաստանին
ի մեռն առախոյոց:

Հ. Քրիստոսի համբառնալէն յետոյ առաքեալք Բնջ եղան:

Պ. Ամէնքն ի միասին յերուսաղէմ՝ քաղնեցան, ու օտարեցին որ Հողին սուրբ իջնի նոցա վերայ, ինչպէս որ Քրիստոս խոստացել էր:

Հ. Ե՛րբ յուղարկեց Քրիստոս զՀողին սուրբ առաքելոց վերայ:

Պ. Իւր համբարձմանէն տասն օր յետոյ, Պենտեկոստէին օրը, կէսօրուանէ երեք ժամ առաջ:

Հ. Հողին սուրբ Բնջ փոփոխութիւն արաւ առաքելոց վերայ:

Պ. Զիրենք նոր մարդիկ արաւ, մարքերն իմաստութեամբ՝ սրտերն Աստուծոյ սիրովը լեցուց, ու այլ եւ այլ լեզուներ խօսելու եւ հրաշքներ գործելու շնորհք տուաւ նոցա:

Հ. Հողւոյն սրբոյ դաշտտենէն յետոյ Բնջ արին առաքեալք:

Պ. Սուրբ Աւետարանն քարոզեցին նախ Հրէեց, եւ ապա հեթանոսաց, ինչպէս որ Քրիստոս իրենց պատուիրել էր:

Հ. Աւետարանն Բնջ ասել է:

Պ. Աւետարար լուր կամ աւետիս սուող բան ասել է:

Հ. Առաքեալք մարդկանց Բնջ աւետիս տուին:

Պ. Այս աւետիսը տուին որ Աստուած Քրիստոսի Տեառն մերոյ ձեռքով հաշտուեցաւ նոցա հետ:

Հ. Հրէայք առաքելոց քարոզութեամբն դարձի եկան:

Պ. Դարձի եկող շատ եղաւ նոցա մէջ, բայց ազգին մեծ մասն անդարձ մնաց:

— Է. Անդարձ մնացողներուն Աստուած քնն սրտով տուաւ:

— Պ. Նոցա ըաղաքն ու տաճարն կործանեցան, եւ երեսը բոլոր աշխարհէ քրուեցան:

ԳԱՍ ԻԶ.

Քրիստոնեական հասարակ հասարակը:

— Է. Հեթանոսաց մէջ Հրեաներէն աւելի եղաւ Աւետարանն ընդունող:

— Պ. Այն, այնպէս որ դրեթէ բոլոր աշխարհս ի կուսարշաւութենէ ի քրիստոնէութիւն դարձաւ:

— Է. Հեթանոսաց դարձն դիւրութեամբ եղան:

— Պ. Ո՛չ, այլ մեծամեծ հրաշքներով, ու տէրութեանց կողմանէ անհնարին բռնութիւններ լինելով քրիստոնէութեան դէմ:

— Է. Քրիստոնէութեան դէմ այն հալածանքներն հանողն նվ եր:

— Պ. Սատանան, որ չէր կամեար մարդկանց իւր բռնութեանէն ազատիլը:

— Է. Ինչէն յաղթուեցաւ սատանան:

— Պ. Քրիստոնէեց սրբութենէն եւ անյաղթելի արեւութենէն, որով իրենց հաւատքին համար աներկիւղ քաջութեամբ կմեռնէին:

— Է. Իրենց հաւատքին համար մեռնող քրիստոնեաներն ինչ կատուին:

— Պ. Մարտիրոս՝ այսինքն վկայ, եւս եւ նահատակ:

— Է. Ինչնու համար վկայ ասուեցան:

— Պ. Վասն զի իրենց մահուամբն վկայութիւն տուած են ճշմարտութեան եւ Քրիստոսի աստուածութեան:

— Է. Հեթանոսաց դարձն միայն առաքելն ձեռքովն եղաւ:

— Պ. Ո՛չ, այլ նաեւ նոցա յաջորդներուն ձեռքովը:

— Է. Հողին սուրբ միայն առաքելաց ու նոցա յաջորդանցը համար առաքելաց:

— Պ. Ո՛չ, այլ նոցա ձեռքն ամենայն հաւատացելոց եւս արուեցաւ:

— Է. Առաքելաբ եւ նոցա յաջորդներն ինչպէս տուին հաւատացելոց զՀողին սուրբ:

— Պ. Ի ձեռն մկրտութեան եւ այլոց սուրբ խորհրդոց:

— Է. Քրիստոսի հաւատացողներն ու մկրտողներն ինչ ասուեցան:

— Պ. Քրիստոնեայ:

ԳԱՍ ԻԷ.

Եկեղեցի:

— Է. Քրիստոնէեց ժողովն կամ բաղմութիւնն ինչ ասուեցաւ:

— Պ. Եկեղեցի քրիստոնէեց:

— Է. Եկեղեցի բառն ինչ ասել է, եւ ինչ կնշանակէ:

Պ. Ժողով կամ հաւաքումն տսել է, կնշանակէ նաեւ ժողովարան, այսինքն ժողովելու տեղ:

Հ. Եկեղեցին ընդհանրապէս ինչ բան է:

Պ. Եկեղեցի կասուի ընդհանրապէս հաւատացելոց ժողովն՝ իբրեւ մի մարմին, որոյ գլուխն Քրիստոս է:

Հ. Այս հաւատացելոց ժողովն հին է Թէ նոր բան:

Պ. Իսկզբանէ աշխարհի կայ ու յաւիտեան պիտի մնայ:

Հ. Հրեշտակաց եւ սրբոց Եկեղեցին կամ ժողովն ինչ կասուի:

Պ. Յաղթական Եկեղեցի, որ Անդրանկաց Եկեղեցի եւս կասուի՝ յանուն անդրանիկ եղբարոց մերոց հրեշտակաց:

Հ. Երկրիս վերայ եղած հաւատացելոց Եկեղեցին ինչ կարուի:

Պ. Չինուորեալ Եկեղեցի:

Հ. Չինուորեալ Եկեղեցի ասուելուն պատճառն ինչ է:

Պ. Վասն զի անշարժը պատերազմի մէջ է ընդդէմ դիւսաց եւ ախտից եւ մեղաւորաց:

ԴԱՍ ԻԸ.

Անդամք Եկեղեցւոյ:

Հ. Ամէն մարդ եւս անդամ է Եկեղեցւոյ:

Պ. Ամէն մարդ եւս ստեղծուած է՝ Եկեղեցւոյ անդամ լինելու համար, բայց ամէնքն եւս չեն եղած:

Հ. Ինչնև համար ամէն մարդ եւս անդամ չէ Եկեղեցւոյ:

Պ. Վասն զի ամէնքը մկրտութիւն չունին՝ որ կարենային Եկեղեցւոյ անդամ լինել:

Հ. Ուրեմն մկրտութիւն ունեցողներն ամէնքն եւս անդամք են Եկեղեցւոյ:

Պ. Այո, միայն Թէ իրենք զիրենք յԵկեղեցւոյ կըսորած չլինին, կամ Եկեղեցին զնոսա իւր մարմնէն կտրած ձգած չլինի:

Հ. Իրենք զիրենք Եկեղեցիէն կտրողներն որոնք են:

Պ. Հերետիկոսք, հերձուածողք եւ ուրացողք:

Հ. Եկեղեցւոյն իրմէ կտրած դուքս ձգածներն որոնք կլինին:

Պ. Նզովեալ կամ բանադրեալ քրիստոնեաներն:

Հ. Մահուցալի մեղօք Աստուծոյ ատելի եղած քրիստոնեայք եւս անդամ են Եկեղեցւոյ:

Պ. Այո, բայց մեռեալ անդամք:

Հ. Ուրեմն երկրիս վերայ գտնուող Եկեղեցին ճիշտահամար ինչ է:

Պ. Եկեղեցին է ժողով այն հաւատացեալ քրիստոնէից, որ մի եւ նոյն հաւատքն ունին, մի եւ նոյն խորհրդոց կհնազանդին, եւ օրինաւոր առաջնորդներու ձեռօք կկուտայտրին:

Հ. Օրինաւոր առաջնորդներ որոնք են:

Պ. Եպիսկոպոսուք, եւ նոցա իշխանութեանը ներքեւ գտնուող քահանայք:

Հ. Եպիսկոպոսունք եւ քահանայք ինչն օրինաւոր առաջնորդք են Եկեղեցւոյ:

Պ. Չլասն զի յաջորդք են առաքելոց եւ աշակերտացն Քրիստոսի:

Հ. Եպիսկոպոսաց մէջ ամենէն մեծն ձրն է:

Պ. Ամենայն Եկեղեցիք քրիստոնէից իրենց մի մի դիւաւոր Եպիսկոպոս ունին, որ այն Եկեղեցւոյն միւս Եպիսկոպոսացը մէջ մեծն է, եւ նոցա վերայ իրաւատուութիւն ունի, ուստի կասուի Պատրիարք, կամ Պապ, կամ կաթողիկոս:

Հ. Պատրիարքաց մէջ ամենէն մեծը կնյ թէ ոչ:

Պ. Պատրիարքներն իշխանութեան եւ աստիճանի կողմանէ ամէնքն եւս հաւասար են իրարու, ինչպէս որ սուրբ առաքեալք եւս հաւասար էին, եւ իւրաքանչիւրը նոյն իրաւատուութիւնն ունի իրեն սեպհակաւնեալ հօտին կամ հովուաց վերայ, միայն արտաքին պատճառներով՝ այսինքն ըստ աշխարհի հանգամանաց մին քան զմիւսն նախապատիւ կարող է համարուիլ:

Հ. Պատրիարքաց մէջ նախապատուութեան կողմանէ ինչ կարգ կայ:

Պ. Նախապատուութեան կողմանէ առաջին համարուած էր Հռովմայ պապը՝ միայն իբրեւ կայսերանիստ մայրաքաղաքի հայրապետ, եւ դուրս արեւմտեան Եկեղեցւոյ: Երբ որ Կոստանդնուպոլիս Երկրորդ Հռովմանուանեցաւ, նորա Յոյն Պատրիարքն՝ երկրորդ համարուեցաւ, որով եղաւ Աղբքասնդրիւյ հայրապետը

Երրորդ, Անտիոքայ Հայրապետը՝ Չորրորդ, եւ Երուսաղեմայ յոյն Պատրիարքը Հինգերորդ:

Հ. Մեր կաթողիկոսին իշխանութիւնը եւ նախապատուութիւնը սրջակ է:

Պ. Նախապատուութեան կողմանէ Պատրիարքաց մէջ յեցերորդն է՝ իսկ իշխանութիւնն ու աստիճանը՝ նոցա հաւասար, ու Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ բացարձակ Գլուխ, այնպէս որ իրեն է սեպհակաւնեալ իրաւատուութիւնն ի վերայ ամենայն Հայազգեաց, թէ հովուաց եւ թէ հովուեցեցոց:

Հ. Ուրեմն ընդհանուր Եկեղեցւոյ գլուխն ով է:

Պ. Ընդհանուր Եկեղեցւոյ գլուխն է Քրիստոս, եւ ամենայն պատրիարքներն ու եպիսկոպոսները լիովանորդք են Քրիստոսի:

Հ. Ինչն համար Քրիստոս է դուրս Եկեղեցւոյ:

Պ. Վասն զի նա է զԵկեղեցին կառավարողը անբերելոյթ կերպիւ:

ԴԱՍ ԻԹ.

Նշանի ճշմարիտ Եկեղեցւոյ:

Հ. Չիմուորեալ Եկեղեցին Քրիստոսի տեսանելի ժողով է թէ անբերելոյթ:

Պ. Տեսանելի է, ու քանի մի նշաններ եւս կան որովք սովորաբար կճանչցուի թէ սրն է ճշմարիտ Եկեղեցին:

Հ. Որոնք են այդ նշաններն:

Պ. Այս չորսն՝ Միութիւն, Սրբութիւն, Ընդհանրականութիւն եւ Առաքելականութիւն. ուստի ճշմարիտ Եկեղեցին Քրիստոսի կասուի Մի, Սուրբ, Ընդհանրական (կամ Կաթողիկէ) եւ Առաքելական:

Հ. Եկեղեցին ինչն համար Մի միայն է:

Պ. Վասն զի մի եւ նոյն հաւատքը, մի եւ նոյն յոյսը, մի եւ նոյն հոգին, մի եւ նոյն խորհուրդները, եւ մի եւ նոյն աներեւոյթ գլուխն ունի՝ որ է Քրիստոս Տէրն մեր:

Հ. Եկեղեցին ինչն համար Սուրբ կասուի:

Պ. Վասն զի նորա գլուխն Քրիստոս սուրբ է եւ Սրբութիւն սրբոց, անդամներն սուրբ են, կամ ի սրբութիւն կանչուած, եւ վարդապետութիւնն ու խորհուրդները սուրբ են:

Հ. Եկեղեցին Ընդհանրական կամ Կաթողիկէ ինչն կասուի:

Պ. Վասն զի իւր վարդապետութիւնն ամէն ժամանակ ու ամէն տեղ տարածուած է:

Հ. Մասնաւոր Եկեղեցիք ուղղափառաց եւս կարող են ասուիլ Կաթողիկէ Եկեղեցի:

Պ. Այո՛, վասն զի մի եւ նոյն վարդապետութիւնն սրահած են ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ:

Հ. Եկեղեցին ինչն համար Առաքելական կասուի:

Պ. Վասն զի առաքելոց վարդապետութեանը կհաւատայ, եւ զայն կսովբեցընէ, եւ առաքելոց յաջորդներէն կկառավարուի:

ԴԱՍ Լ.

Հաղորդութիւն սրբոց:

Հ. Երկնային եւ երկրաւոր Եկեղեցիները հաղորդակցութիւն կամ կապակցութիւն ունին իրարու հետ:

Պ. Այո՛, վասն զի անդամք են միոյ Եկեղեցւոյ իբրեւ մարմնոյ՝ որոյ մի միայն գլուխն Քրիստոս է:

Հ. Այդ երկու Եկեղեցեաց մութեամբն ինչ կլինի:

Պ. Նոցա անդամներուն վայելած հոգեւոր բարիքը՝ իրարու կհաղորդուին:

Հ. Որոնք են այդ հաղորդուող բարիքը:

Պ. Երկրաւոր Եկեղեցւոյ հաւատացելոց աղօթքները, եւ երկնային սրբոց մեզ համար արած բարեխօսութիւնը:

Հ. Երկնաւոր Եկեղեցւոյ անդամներն եւս հաղորդակցութիւն ունին իրարու հետ:

Պ. Այո՛, ամենայն հաւատացեալք եւս մասնակից եւ հաղորդակից են Եկեղեցւոյ մէջ եղած շնորհաց, աղօթից եւ բարի գործոց:

Հ. Այս հաղորդակցութիւնն ամէնքն եւս հաւասարապէս ունին:

Պ. Ոչ, այլ որոնց որ սէրը (որ է զօդ մութեան) եւ վարուց սրբութիւնը շատ է՝ աւելի կերպով կվայելն այդ հաղորդակցութիւնն:

Հ. Ի սիրոյ եւ ի սրբութիւնէ վարուց զուրկ եղողներն ինչ կերպիւ հաղորդ են բարեաց Եկեղեցւոյ:

Պ. Միայն արտաքին եւ անկատար կերպիւ:

Հ. Այս հաղորդակցութիւնն ինչն համար Հաղորդութիւնն սրբոց ասուել է:

Պ. Վասն զի մասնակցութիւն է ի մէջ անդամոց սուրբ Եկեղեցւոյ, որ ամէնքն եւս Հոգւոյն սրբոյ սրբաբար շնորհքն ընդունել են, եւ կոչեցեալ են ի սրբութիւն:

ԳԱՍ ԼԱ.

Բարոյքիւն մեղաց:

Հ. Մեղաց քաւութիւն տուողն ՅԷ է:

Պ. Աստուած միայն:

Հ. Աստուած այս աշխարհիս մէջ որով ձեռօք մեր մեղաց քաւութիւն եւ թողութիւն կուտայ:

Պ. Միայն Եկեղեցւոյ եւ նորա պաշտօնէից ձեռօքն:

Հ. Եկեղեցւոյ պաշտօնեաներն ինչ կերպով թողութիւն մեղաց կուտան:

Պ. Մեղացաւիչ խորհուրդներն մատակարարելով:

Հ. Ամէն մարդ եւս կարծօ է քաւութեան մեղաց:

Պ. Այո՛, վասն զի ամէն մարդ եւս մեղաւոր է:

Հ. Մեղաց քաւութիւն ընդունելու համար ամէն մարդ եւս պարտակումն է Եկեղեցւոյ պաշտօնեաներուն գիմել:

Պ. Այո՛, սկզբնական մեղաց ու մահուց մեղաց քաւութիւն ընդունելու համար. իսկ թեթեւ մեղաց քաւութիւնն՝ աղօթքով, ողորմութեամբ եւ ուրիշ բարի գործովք կարելի է ընդունել Աստուծոյ:

Հ. Որո՞նց արդեամբք մեղաց քաւութիւն կընդունիմք:

Պ. Քրիստոսի Տեառն մերոյ չարչարանաց եւ մահուան արդեամբք:

ԳԱՍ ԼԲ.

Մահ, Գարոյքիւն եւ Դասասան:

Հ. Աստուած ինչն չէ կամեցել որ մեր մահուան ժամանակը դեմնամբ:

Պ. Որպէս զի միշտ պատրաստ լինիմք մեռնելու, եւ մեր կենաց ամէն մի օրն իրելու վերջին օր համարիմք:

Հ. Ի՞նչ կերպիւ պիտի պատրաստուիմք բարի մահունեանալու:

Պ. Ճշմարիտ Քրիստոնէի կեանք անցնելով:

Հ. Մեռնելէն յետոյ մեր հոգին մեր կերթայ:

Պ. Քրիստոսի Տեառն մերոյ առջեւը կենէ, եւ ըստ գործոց մերոց դատուելով՝ կամ արքայութեան կիսաց յուսով կմխիթարուի, կամ դժոխոց յաւիտեանական պատիժներուն երկիւղելը կտանջուի:

Հ. Հասցա մեր մարմինն ինչ կլինի:

Պ. Կիւրտտի ու հող դարձած կմնայ մինչեւ յօր
յարուժեան հասարակաց:

Հ. Հասարակաց յարուժիւնն երբ պիտի լինի:

Պ. Ի կատարածի աշխարհիս:

Հ. Կատարած աշխարհիս երբ պիտի լինի:

Պ. Չգիտեմք. Աստուած միայն գիտէ:

Հ. Մեռելոց յարուժիւնն ինչպէս պիտի լինի:

Պ. Ամէն մարդու հոգին իւր մարմնոյն մասանցը հետ
պիտի միանայ եւ կենդանանայ Աստուծոյ հրամանաւն:

Հ. Մարդիկ յարուժիւն առնելէն յետոյ ինչ պիտի
անեն:

Պ. Քրիստոսի ահաւոր դատաստանն պիտի լսեն հը-
րապարակաւ, արդարներն արքայութիւն պիտի երթան
հոգւով եւ մարմնով, եւ մեղաւորներն ի դժօխս պի-
տի դատասպարտուին՝ նոյնպէս հոգւով եւ մարմնով:

Հ. Արդարոց երջանկութիւնն ու մեղաւորաց թշուա-
ռութիւնը իրջպի պիտի տեսէ:

Պ. Թէ արդարոց երջանկութիւնն եւ թէ մեղաւո-
րաց թշուառութիւնը վերջ պիտի չունենայ, յաւիտե-
անական է:

ԳՍՍ ԼԳ.

Հանգսեակ հարատոյ, որ է Հարստաւին:

Հ. Մինչեւ ցայժմ ասուածներուն համառօտու-
թիւնը կայ, եւ իրն է:

Պ. Հաւատամքն է, որ Հանդանակ հաւատոյ եւս
կասուի:

Հ. Ասա Հաւատամքն որ տեսնեմ:

Պ. « Հաւատամք ի մի Աստուած՝ ի Հայրն ամենա-
կալ, յարարին երկնի եւ երկրի՝ երեւելեաց եւ ա-
ներեւուցից. եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս, Որդին

« Աստուծոյ ծնեալն յԱստուծոյ Հօրէ միածին, այս-
« ինքն՝ յէութենէ Հօր. Աստուած յԱստուծոյ, լոյս ի

« լուսոյ, Աստուած ճշմարիտ՝ յԱստուծոյ ճշմարտէ

« ծնունդ՝ եւ ոչ արարած. նոյն ինքն ի բնութենէ

« Հօր, որով ամենայն ինչ եղեւ յերկինս եւ ի վերայ

« երկրի երեւելիք եւ աներեւոյթք. որ յաղագս մեր

« մարդկան, եւ վասն մերոյ փրկութեան իջեալ յերկ-

« նից մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս

« ի Մարիամայ սրբոյ Կուսէն՝ Հոգւովն սրբով. որով

« եւս մարմին, հոգի, միտք, եւ զամեհայն որ ինչ է ի

« մարդ՝ ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք: Չարջարեալ,

« խաչեալ, թաղեալ, յերրորդ առևոր յարուցեալ,

« եւ լելեալ յերկինս եռօրեալ մարմնովն՝ նստաւ ընդ աջմէ

« Հօր, Գալոց է եռօրեալ մարմնովն եւ փառօք Հօր՝

« դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս. որոյ թագաւո-

« րութեանն ոչ դոյ վախճան: Հաւատամք եւ ի սուրբ

« Հոգին՝ յանեղն եւ ի կատարելիս, որ խօսեցաւ յօրէնս

« եւ ի մարդաբէս եւ յԱշտարաւս. որ էլն ի Յորդա-

« նաւ, քաթողեաց զառաքելիս, եւ բնակեցաւ ի սոչքսն:

« Հաւատամք եւ ի մի միայն յընդհանրական եւ յա-

« Լուսաբերական Եկեղեցի, ի մեր մկրտութիւն, յարարա-
տրոսքիւն, ի դաւոսքիւն եւ ի թողութիւն մերոց, Ի յա-
տրութիւն մերելոց, ի դատաստանն յաշխուհից ճոզոց
ուէշ Թարմոց, յարքայոսքիւնն երկնից, եւ ի կենանս
« յաւիտեանականս:

Ի իսկ որք ասեն, էր երբեմն յորժամ ոչ էր Որդիւ,
ու կամ էր երբեմն յորժամ ոչ էր սուրբ Հոգիւ, կամ թէ
« յոչէց եղին, կամ յայլմէ Էութիւնէ ասեն լինել
« զՈրդիւ Աստուծոյ եւ կամ զսուրբ Հոգիւ, եւ թէ
« Իփոփոսելի են կամ այլայլելի, զայնպիսիս նզովէ
« կաթողիկէ եւ Լուսաբերական Եկեղեցի:

Հ. Ամենայն ուղղափառ քրիստոնէից Հաւատամքն
անս է:

Պ. Այն. այս է ըստ իմաստից, թէ պէտ տե ըստ
բառից զանտղանութիւններ կան ոմանց մէջ:

Հ. Այլ եւ այլ Եկեղեցեաց մէջ գործածուած
Հաւատամքներուն գլխաւորներն որոնք են:

Պ. Այս չորսն են.

Ա. Հանգանակ Առաքելոց:

Բ. Հանգանակ Ժողովոյն Նիկիոյ:

Գ. Հանգանակ Ժողովոյն Կոստանդնուպօլսի:

Դ. Հանգանակ Հայաստանեսոց Եկեղեցւոյ:

Հ. Յունաց եւ Լատինացոց Եկեղեցիները որ հան-
գանակը կրանեցընեն:

Պ. Յոյնք Կոստանդնուպօլսոյ Ժողովնը, Լատինա-
ցիք սովորաբար Առաքելոց հանգանակ ասուածը:

Հ. Մեր Հանգանակն որն է:

Պ. Մերն Նիկիական Հաւատամքն է՝ ի սրբոյ Լու-
սաւորչէն մերմէ տեղ տեղ պարզուած:

Հ. Նիկիական Հաւատամքին մէջ տեղ տեղ պար-
զուած խօսքերն որոնք են:

Պ. Անոնք են որ վերոյեղեալ Հաւատամքին մէջ
չղագրով գրուած են:

Հ. Հաւատամքն երբ պէտք է ասել:

Պ. Շատ անգամ պէտք է ասել, եւ ամենայն ու-
շագրութեամբ ու հասկանալով:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԻ

ԿԱՆՈՒՔ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅ

ԴՍԱ Ա.

Քրիստոնեական վարք, եւ անմեղուրիւն:

- Հ. Քրիստոնէական վարքն ինչ է:
- Պ. Քրիստոնէական վարքն է մօտ լինել Աստուծոյ, եւ հեռի ի մեղաց:
- Հ. Մարդ ինչնով կարող է մօտենալ առ Աստուած:
- Պ. Հաւատալով Աստուծոյ խօսքին, յուսալով յողորմութիւնն նորա, եւ սիրելով զնա, այսինքն՝ Հաւատք, Յոյս եւ Աէք ունենալով:
- Հ. Ինչն պիտի ջանամք առ Աստուած մօտենալ:
- Պ. Վասն զի Աստուծոյ համար ստեղծուած եմք, եւ առանց Աստուծոյ մօտենալու՝ չեմք կարող երջանիկ լինել:
- Հ. Ինչքն կհասկընամք թէ Աստուծոյ մօտիկ եմք:

Պ. Երբ կտեսնեմք թէ Աստուծոյ եւ Եկեղեցւոյ հրամաններուն հնազանդ եմք:

Հ. Ընդհանրապէս ինչ կհրամայեն մեզ Աստուած եւ Եկեղեցին:

Պ. Ի մեղաց հեռի կենալ, եւ առաքինութեան հետեւի:

Հ. Մեղքն ինչ է:

Պ. Աստուծոյ օրինաց անհնազանդութիւն:

Հ. Քանի տեսակ է մեղքն:

Պ. Երկու. սկզբնական եւ ներգործական:

Հ. Սկզբնական մեղքը ինչ է:

Պ. Այն մեղքն է՝ յորում կծնանին մարդիկ իբրեւ որդիք Ադամայ:

Հ. Ներգործական մեղքն ինչ է:

Պ. Այն մեղքն է՝ ոք կգործեմք մեր կամքն եւ խելահաս լինելով:

Հ. Ներգործական մեղքը քանի տեսակ է:

Պ. Երկու. մահուչափ եւ ներելի, կամ ծանր եւ թեթեւ:

Հ. Մահուչափ մեղք ինչ է:

Պ. Այն մեղքն է՝ որով մարդ Աստուծոյ շնորհքը կկորսընէ, ուստի եւ նորա հոգին կերպով մի կմեռնի:

Հ. Ներելի մեղքն ինչ է:

Պ. Ներելի մեղքը մարդուս հոգին կտկարանայ, բայց ունեցած սրբարար շնորհքը չկորսուի:

ԴԱՍ Բ.

Գլխաւոր մեղքեր, ու նոցա ներհակակ առաքիկու-
րիւններ:

Հ. Գլխաւոր մեղքերն քանն կարելի է հաշուել:

Պ. Եթեք հատ, որ եթեք մահուցալի մեղք եւս կա-
սուին:

Հ. Ինչն համար գլխաւոր ասուած են:

Պ. Վասն զի իւրաքանչիւրն եւս ուրիշ շատ մե-
ղաց աղբւր են:

Հ. Գլխաւոր մեղքերն ամէնն եւս մահուցալի կամ
մահացն են:

Պ. Ոչ. իրենց ծանրութեան եւ թեթեւութեան
համեմատ՝ երբեմն մահացու են եւ երբեմն ներելի:

Հ. Որոնք են գլխաւոր մեղքերն:

Պ. Հպարտութիւն, նախանձ, բարկութիւն, ծուլու-
թիւն, ազահութիւն, որկրամոլութիւն եւ ընթաց-
հոլութիւն,

Հ. Հպարտութիւնն ինչ է:

Պ. Անկարգ անձնասիրութիւն, որով մարդ միտքը
կընէ թէ ինչ կատարելութիւններ որ ունի՝ իրմէն է,
եւ գուրիշները կարհամարհէ:

Հ. Հպարտութեան ներհակ առաքինութիւնն ինչ է:

Պ. Խոնարհութիւն:

Հ. Նախանձն ինչ է:

Պ. Այն անխորժ զգացմունքն է որը կունենամք՝
երբ որ ուրիշի հոգեւոր կամ մարմնաւոր մէկ լաւու-
թիւնը կտեսնեմք:

Հ. Նախանձու հակառակ առաքինութիւնն ինչ է:

Պ. Եղբայրսիրութիւն:

Հ. Բարկութիւնն ինչ է:

Պ. Անկարգ գրգռութիւն հողւոյ, որով մեղ ան-
հասոյ եղած բանին դէմ կգոյրանամք:

Հ. Բարկութեան ներհակ առաքինութիւնն ինչ է:

Պ. Հեղութիւն:

Հ. Ծուլութիւնն ինչ է:

Պ. Վատութիւն ու ձանձրութիւն, որով ետ կկե-
նամք մեր պարտքերն կատարելու ջանքէն:

Հ. Ծուլութեան ներհակ առաքինութիւնն ինչ է:

Պ. Արիութիւն եւ փոյթ կատարման քրիստոնէական
պարտուց:

Հ. Ազահութիւնն ինչ է:

Պ. Անկարգ սէր հարստութեան:

Հ. Ազահութեան ներհակ առաքինութիւնն ինչ է:

Պ. Բիչով բաւականանալ, եւ աշխարհիս բաներուն
սքտով չյարիւ:

Հ. Որկրամոլութիւնն ինչ է:

Պ. Անկարգ բաղձանք՝ ուտելու եւ խմելու:

Հ. Որկրամոլութեան ներհակ առաքինութիւնն ինչ է:

Պ. Երկրամոլութիւն եւ ջափաւորութիւն:

Հ. Բղջախոհութիւնն ինչ է:

- Պ. Ամամբուր մտածութիւն՝ խօսք եւ գործ, որ քրիստոսէն հեռու պիտի լինին:
- Հ. Բղջախոհութեան ներհակ առաքինութիւնն ինչ է:
- Պ. Ողջախոհութիւն:

ԳԱՍ Գ.

Առաքինութիւնք, հարստ:

- Հ. Առաքինութիւնքն բանի տեսակ են.
- Պ. Երկու, աստուածաբանականք եւ բարոյականք:
- Հ. Աստուածաբանական առաքինութիւններն որոնք են:
- Պ. Հաւատ, Յոյս եւ Աէր:
- Հ. Հաւատն ինչ է:
- Պ. Հոգեւոր լոյս մի՛ որով կհաւատամք Աստուծոյ, եւ նորա Եկեղեցւոյ յայտնած ճշմարտութեանցը:
- Հ. Ուստի գիտեմք թէ Աստուած ինչ բան յայտնած է մարդկանց:
- Պ. Եկեղեցիէն:
- Հ. Եկեղեցին ուստի կառնու Աստուծոյ առ մարդիկ յայտնած բաներն:
- Պ. Ի սուրբ գրոց եւ յաւանդութենէ:
- Հ. Սուրբ գիրքն ինչ է:
- Պ. Հոգւոյն սրբոյ թելադրութեամբն սուրբ մարդկանց ձեռքով շարադրուած, եւ Եկեղեցիէն իբրեւ

- կանոն հաւատոյ ընդունուած գիրք: որ Աստուածաշունչ եւս կասուի:
- Հ. Քանի գլխաւոր մասն կըաժնուի սուրբ Գիրքը:
- Պ. Երկու. մէկը կասուի Հին կտակարան, միւսը Նոր կտակարան:
- Հ. Հին կտակարան ինչ է:
- Պ. Այն մասն՝ որ Քրիստոսի գալստենէն առաջ գրուած է:
- Հ. Նոր կտակարանն ինչ է:
- Պ. Այն մասն որ Քրիստոսի գալստենէն յետոյ գրուած է:
- Հ. Սուրբ գիրքն ինչ կերպիւ պէտք է կարգաւ:
- Պ. Պատկառանքք եւ խնարհութեամբ, հասկացուած կտորներէն խրատ առնելով, եւ յամենայնի Եկեղեցւոյ դատաստանին հպատակելով:
- Հ. Աւանդութիւնն ինչ է:
- Պ. Աստուծոյ այն խօսքն որ սուրբ գրոց մէջ գրուած չէ, բայց յառաքելոց ու նոցա յաջորդներէն մինչեւ մեզ եկած ու Եկեղեցիէն իբրեւ վաւերական ընդունելի եղած է:
- Հ. Հաւատոյ նիւթոց մէջ պարտականն եմք հպատակել Եկեղեցւոյ:
- Պ. Այն. եւ չհնազանդողն՝ իրաւամբ Հերետիկոս կասուի:
- Հ. Եկեղեցւոյ հաւատացած բաներուն սրտով միայն հաւատալն բաւական է:

Պ. Ո՛չ. պէտք է դրսէն եւս դաւանութիւնը յայտնել:

Հ. Դրսէն քանի կերպիւ կարող է մարդ իւր դաւանութիւնն՝ յայտնել:

Պ. Երկու. այսինքն բերանով եւ գործով:

Հ. Բերանով յայտնուած դաւանութիւն ինն է:

Պ. Գլխաւորապէս չաւատուողն է:

Հ. Գործով յայտնուածն ինն է:

Պ. Երեսն խաչակնքել, միանգամայն ճշմարիտ քրիստոնէի վայր ռնկնալ:

Հ. Երես խաչակնքելն ինչէն դաւանութիւն կհամարուի:

Պ. Վասն զի անով Երրորդութեան ու մարդեղութեան խորհուրդներն համառօտ կերպիւ կբացատրուին:

ԴՍԱ Դ.

Յոյս եւ Սեր:

Հ. Յոյսն ինչ է:

Պ. Աստուածային պարգեւ մի է, որով Աստուծոյ մեր խոստացած բարիքն ընդունելու կսպասեմք վըտահութեամբ:

Հ. Որո՞նք են այն բարիքը:

Պ. Յաւիտենական կեանքն ու նորա համեղու համար պէտք եղած մեջոցներն:

Հ. Սերն ինչ է:

Պ. Աստուածային պարգեւ մի, որով կսիրեմք զամենաբարին Աստուած ամէն բանէ վեր, եւ մեր ընկերն մեր անձին պէս՝ Աստուծոյ սիրոյն համար:

Հ. ԶԱստուած ամէն բանէ վեր սիրելն ինչի՞վ կլինի:

Պ. Ասով որ մարդ զԱստուած իւր անձէն աւելի, եւ աշխարհիս ամէն բաներէն վեր սիրէ, աւելի յանձըն առնու ամէն բանէ զրիկուիլ, քան թէ Աստուծոյ կամաց դէմ՝ բան անել:

Հ. Մեր անձն եւս սիրելու պարտական եմք:

Պ. Այո՛, բայց բարեկարգ կերպիւ:

Հ. Բարեկարգ անձնասիրութիւն ինն է:

Պ. Այն է՝ որով մարդ իւր երջանկութիւնն յԱստուած միայն կիմտուէ:

Հ. Մեր ընկերն ինչպէս պիտի սիրեմք:

Պ. Մեր անձին պէս՝ Աստուծոյ սիրոյն համար:

Հ. Ո՞վ է մեր ընկերն:

Պ. Ամենայն մարդիկ, եւս եւ մեր թշնամիները:

Հ. Մեր անձին պէս մեր ընկերն սիրել ինչ ասել է:

Պ. Ասել է թէ նախ՝ ինչ լաւութիւն որ մեր անձին կցանկամք՝ իրեն եւս կամենամք, եւ երկրորդ՝ այնպէս վարուիմք այլոց հետ՝ ինչպէս կուզեմք որ այլք վարուին մեզ հետ:

Հ. Ինչի՞վ կյայտնեմք մեր եղբայրսիրութիւնն:

Պ. Հոգեւոր եւ մարմնաւոր գործովք ողորմութեան:

Հ. Հոգեւոր գործք ողորմութեան որո՞նք են:

Պ. Այս եօթն են.

- Ա. Տգիտաց բան սովորեցընել:
- Բ. Մեղաւորաց խոհեմութեամբ ու սիրով խըրատ տալ:
- Գ. Խորհուրդի կարօտ մարդկանց խորհուրդ տալ:
- Դ. Վշտացեալներն մխիթարել:
- Ե. Այլոց պակասութեանցը համբերել:
- Զ. Յայլոց ընդունուած նախատանաց ներել:
- Է. Կենդանեաց եւ մեռելոց համար եւ զմեզ հալածողաց համար աղօթք անել:

Հ. Մարմնաւոր գործք սղորմութեան որոնք են:

Պ. Այս եօթն են.

- Ա. Քաղցելոց կերակուր եւ ծարաւելոց ջուր տալ:
- Բ. Պանդուխտներն հիւրասիրութեամբ ընդունիլ:
- Գ. Հազուատ չընենցողներուն հազուատ տալ:
- Դ. Հիւանդաց այցելութեան երթալ:
- Ե. Բանտարկելոց տեսութեան երթալ:
- Զ. Գերիներն ազատել:
- Է. Մեռեալներն թաղել:

ԴԱՍ Ե.

Բարոյական առաքինութիւնք:

- Հ. Բարոյական առաքինութիւններն որոնք են:
- Պ. Այն առաքինութիւնք որ ուղղակի մեր բարքն ու վարքը շտկելու յարմար են:

- Հ. Քանի են բարոյական առաքինութիւնք:
- Պ. Գլխաւորներն այս չորսն են. Խոհեմութիւն, Արիութիւն, Արդարութիւն, եւ Ժուժկալութիւն:
- Հ. Քրիստոնէական խոհեմութիւնն ինչ է:
- Պ. Այն առաքինութիւնն է՝ որով առ Աստուած մօտ լինելու միջոցներն կճանաչեմք ու կընտրեմք:
- Հ. Քրիստոնէական արիութիւնն ինչ է:
- Պ. Այն առաքինութիւնն է՝ որով մեր պարտոց կատարմանը դէմ եղած արդեւքներուն կյաղթեմք, եւ Աստուծոյ կամացը դէմ չգործելու համար՝ ամէն նեղութիւն յանձն կառնումք:

- Հ. Քրիստոնէական արդարութիւնն ինչ է:
- Պ. Այն առաքինութիւնն է՝ որով հաստատուն կամք կունենամք ամեն մարդու իրաւունքն իրեն տալու:
- Հ. Քրիստոնէական ժուժկալութիւնն ինչ է:
- Պ. Այն առաքինութիւնն է՝ որով աշխարհիս անցաւոր զուարճութիւններէն ետ կկենամք, ու հարկաւոր վայելքներն անդամ զգուշութեամբ կբանեցընեմք:

ԴԱՍ Զ.

Պատիրակն Աստուծոյ:

- Հ. Ինչէն կրնամք հասկանալ թէ մեք սէք եւ ուրիշ առաքինութիւններ ունիմք:

Պ. Աստուծոյ եւ Եկեղեցւոյ պատուիրաններն ճիշդ պահելէն:

Հ. Աստուծոյ պատուիրանք ասելով ինչ կիմանաս:

Պ. Այն տասնաբանեայ օրէնքը՝ որ Աստուած Մովսէսի ձեռքովը տուաւ Իսրայելացւոց՝ երկու քարեղէն տախտակներու վերայ գրուած:

Հ. Որոնք են այդ տասը պատուիրաններն:

Պ. Սորա են:

Ա. Ես եմ՝ Տէր Աստուած քո, մի եղիցին քեզ աստուածք բաց յինէն:

Բ. Մի առնուցուս զանուն Տեառն Աստուծոյ քո ի վերայ սնտոեաց:

Գ. Յիշեցնէր զօրն շաքաթուց, սրբել զնա:

Դ. Պատուեան զհայր քո եւ զմայր քո:

Ե. Մի սպանաներ:

Զ. Մի շնար:

Է. Մի դողանար:

Ը. Մի սուտ վկայեր զընկերէ քու մէջ:

Թ. Մի ցանկանար կնոջ ընկերի քո:

Ժ. Եւ մի ամենայնի զինչ ընկերի քո եցէ:

Հ. Այդ տասն պատուիրանաց համառօտ բովանդակութիւնն ինչ է:

Պ. Այս է՝ «Սիրեցես զՏէր Աստուած քո յամենայն օրա՛յն քու մէջ. եւ յամենայն անձնէ՛ քու մէջ, եւ յամենայն զօրութիւնէ՛ քու մէջ, եւ զընկեր քո «(սիրեցես) իբրեւ զանձն քո »:

Հ. Ո՞վ ասած է մեզ զայս ճշմարտութիւն:

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր:

ԳԱՍ Է.

Առաջին պատուիրան:

Հ. Առաջին պատուիրանով ինչ կհրամայէ մեզ Աստուած:

Պ. ԶԱստուած միայն պաշտել, եւ ամէն բանէ վեր զինքն սիրել:

Հ. Առաջին պատուիրանին դէմ հիվ կմեղանչէ:

Պ. Ո՞վ որ ընդդէմ հաւատոյ, յուսոյ, սիրոյ եւ ընդդէմ աստուածաշտութեան՝ մեղք կդործէ:

Հ. Ընդդէմ հաւատոյ մեղանչողներն որոնք են:

Պ. Նոքա որ Եկեղեցւոյ ամէն հաւատացածներուն չեն հաւատար, կամ անոնց վերայ կամաւորապէս կտարակուսին, կամ պէտք եղած ժամանակն իրենց դաւանութիւնն տալու չեն համարձակեր:

Հ. Ընդդէմ յուսոյ մեղանչողներն որոնք են:

Պ. Անոնք որ յուսահատութեան կամ յանդու՛նութեան մեղք կդործեն:

Հ. Ընդդէմ աստուածասիրութեան մեղանչողներն որոնք են:

Պ. Նոքա որ բան մի կսիրեն Աստուծո՛յն աւելի, կամ իրենց յօժարութիւններն՝ մտածութիւններն ու դործքերն Աստուծոյ չեն նուիրեր:

Հ. Ընդդէմ աստուածապաշտութեան մեղանշողներն որինք են:

Պ. Նոքա որ կռապաշտութիւն, սրբապղծութիւն, եւ կամ աւելորդապաշտութիւն կանեն:

Հ. Կռապաշտութիւնն ինչ է:

Պ. Աստուծոյ տեղ ուրիշ բան պաշտել:

Հ. Սրբապղծութիւնն ինչ է:

Պ. Աստուծոյ կամ աստուածապաշտութեան նուիրած բաներն պղծել:

Հ. Աւելորդապաշտութիւնն ինչ է:

Պ. Աւելորդ եւ վնասակար պաշտոն անսպաշարժ բաներու:

Հ. Սրբոց պատիւ անելն, նոցա բարեխօսութիւնն խնդրելն՝ կռապաշտութիւն կամ աւելորդապաշտութիւն չէ:

Պ. Ո՛չ. վասն զի դանտիք Աստուծոյ տեղ չեմք դնելք, այլ նոցա միջնորդութիւնն կիւնդրելք. Աստուծոյ աղօթք կանեմք՝ ասելով, « Ողորմեան մեղ. » իսկ սրբոց աղերս կանեմք՝ ասելով, « Բարեխօսեցէք վասըն մեր: »

Հ. Սրբոց նշխարներուն, կամ խաչին եւ պատկերներու պատիւ անելն կռապաշտութիւն կամ աւելորդապաշտութիւն է:

Պ. Ո՛չ. ընդ հակառակն դովելի եւ պատուական սովորութիւնն է՝ առաքելոց ժամանակէն Եկեղեցւոյ մէջ մնացած:

Հ. Պատկերաց տրուած սլատիւն հիւմ կերթայ:
Պ. Նոցա նախատիպներուն:

ԴԱՍ Ը.

Երկրորդ պատճառներով:

Հ. Երկրորդ պատուիրանն ինչ կհրամայէ մեզ:

Պ. Աստուծոյ սուրբ անունն փառաւորել աղօթքով, բարի վարքով, հողեշահ խօսքերով, արդար եւ իրաւացի երգմամբ, եւ ուխտելով:

Հ. Ուխտն ինչ է:

Պ. Աստուծոյ սիրոյն համար կատարել խոստացուած բարի գործ մի:

Հ. Ուխտն միայն Աստուծոյ պէտք է անել՝ թէ սրբոց եւս կլինի:

Պ. Ուխտն միշտ Աստուծոյ պէտք է անել, բայց ի պատիւ սրբոց եւս կարելի է անել:

Հ. Ի՞նչ կերպիւ պէտք է անել ուխտն:

Պ. Ոչ թեթեւութեամբ, այլ հասուն խորհրդով եւ խոհեմութեամբ:

Հ. Ինչո՞ւ համար:

Պ. Վասն զի լաւ է ամենեւին չխոստանալ, քան թէ խոստմունքն չպահել:

Հ. Աստուծոյ անունն ինչ մեղօք կանարդուի:

Պ. Ամէն տեսակ մեղօք, բայց աւելի հայհոյութեամբ, եւ սուտ ու յանդուգն եւ կամ աւելորդ երգմամբ:

ԴԱՍ Թ.

Երրորդ և չորրորդ պատուիրակի:

Հ. Երրորդ պատուիրանով թնչ կհրամայէ մեզ Աստուած:

Պ. Կիրակի եւ տօն օրերը սուրբ պահել:

Հ. Կիրակի եւ տօն օրերը սուրբ պահել ինչհով կլինի:

Պ. Ծառայական գործերէ ետ կենալով, եւ աստուածաշտութեան գործերու պարտալերով:

Հ. Ծառայական գործեր որմնք են:

Պ. Ո՛ր եւ իցէ աշխատանք կամ ձեռագործ՝ որով մարդ ապրուստ կճարէ:

Հ. Աստուածաշտութեան գործեր որմնք են:

Պ. Եկեղեցւոյ ժամերգութեանց, կամ գոնէ սուրբ Պատարագին ներկայ դմտուիլ, աղօթք անել, Աստուածաշունչ եւ ուրիշ հոգեշահ գրքեր կարդալ այն օրն, անցեալ մեղաց վերայ զըջալ ցաւել, միանգամայն ապաղայ վարուց համար բարի առաջադրութիւններ անել, եւ այն սուրբ օրն յատուկ բարեպաշտական գործերով անցընել:

Հ. Այս պատուիրանիս դէմ իյք կմեղանչեն:

Պ. Նոքա՛ որ առանց հարկի կիրակի օրերն ծառայական գործեր կանեն, եւ նոքա որ փոխանակ Եկեղեցի երթալու եւ կիրակի օրն սրբութեամբ անցընելու, անկարգութեան, խաղի եւ դբօսանաց կպարտալին:

Հ. Իրեն տեղ զուրիշը աշխատցընողն եւս կմեղանչէ այս պատուիրանիս դէմ:

Պ. Այն անոր համար քրիստոնեայ ծառաներն ու վարձկաններ պէտք չէ ծանր կերպով աշխատցընել կիրակի եւ տօն օրերուն:

Հ. Չորրորդ պատուիրանով թնչ կհրամայէ Աստուած:

Պ. Կպատուիրէ որ որդէք իրենց հօրն ու մօր, եւ ընդհանրապէս ամեն ստորնագոյն՝ իւրեանց մեծին ունեցած պարտքերն կատարեն:

Հ. Որդւոց եւ ստորնագուծից պարտքերն թնչ են առ ծնողս եւ առ մեծաւորս:

Պ. Հնազանդութիւն, պատիւ եւ հոգեւոր ու մարմնաւոր օգնութիւն:

Հ. Ծնողք եւ մեծաւորք եւս պարտքեր ունին կատարելու:

Պ. Այն այս դիւաւոր պարտքերն են, սէր, ինամք, բարի օրինակ, օգնութիւն, եւ նոցա հոգւոյն վրկութեանը համար փոյթ. մեծերն այս պարտքերն որ պակասին՝ իրենցմէ փոքունց մեծ վնաս կգործեն:

ԴԱՍ Ժ.

Հիմգերորդ և վեցերորդ պատուիրակի:

Հ. Հինգերորդ պատուիրանով թնչ բան կարգելէ Աստուած:

Պ. Ինչ բան որ յանիրաւի վնաս կարող է բերել մեր ընկերաց մարմնոյն կամ հողւոյն:

Հ. Ընկերաց մարմնոյն վնաս հասցընելն ինչպէս կլինի:

Պ. Մեռցընելով, վերաւորելով, յանիրաւի դարնելով:

Հ. Ընկերաց հողւոյն ինչ կերպիւ վնաս կհասցընեմք:

Պ. Կոցա չար օրինակ տալով, կամ դպրեակղուծեան պատճառ լինելով:

Հ. Ուրիշի հողւոյն կամ մարմնոյն վնաս հասցընողն ինչ պարտական է անել:

Պ. Պարտական է որքան կարելի է շուտով փոխարէնն հատուցանել:

Հ. Ուրիշ ինչ վնասներ արդիւլուած են այս պատուիրանով:

Պ. Ատելութիւն, վրէժխնդրութիւն, նախատինք, յիշոցք եւ անէծք:

Հ. Վեցերորդ պատուիրանով ինչ կարգելու Աստուած:

Պ. Մաքրութեան դէմ եղած սր եւ իցէ մեղք:

Հ. Այնպիսի մեղաց մէջ չընկնելու համար ինչ պէտք է անել:

Պ. Պէտք է զգուշանալ դատարկութենէ, սր եւ իցէ անպարկեշտ ընթերցմունքէ, տեսարանէ, եւ սլն. պահոց եւ աղօթից պարպել, մահը ստէպ մտածել:

եւ սուրբ խորհրդոյ՝ խոստովանութեան եւ հաղորդութեան ստէպ մտենալ:

Դ.Ա.Ա Ժ.Ա.

Եօթներորդ, ութերորդ, իններորդ եւ ասներորդ պատուիրանք:

Հ. Եօթներորդ պատուիրանով ինչ բան կարգելու Աստուած:

Պ. Ընկերաց ունեցած բանին դէմ սր եւ իցէ վնաս հասցընելն:

Հ. Այդ վնասներն ինչով կհասցուին:

Պ. Գողութեամբ, խարդախութեամբ, անիրաւ գատատանով, յափշտակութեամբ, վաշխառութեամբ, եւ կամ սոցա դործողներուն դործակից կամ խորհրդակից լինելով:

Հ. Այդ վնասներուն մին կամ միւսը դործողն ինչ պարտական է անել:

Պ. Պարտական է արած վնասին փոխարէնը վճարել:

Հ. Ութերորդ պատուիրանով ինչ բան կարգելու մեզ Աստուած:

Պ. Որ եւ իցէ խօսք կամ մտածութիւն՝ որ կարող են վնաս հասցընել մեր ընկերին:

Հ. Մեր ընկերաց վնաս հասցընող խօսքերն ու մտածութիւններն որոնք են:

Պ. Սուտ վկայութիւն, ստախօսութիւն, զրգարտութիւն, բամբասանք, չողոքորթութիւն, եւ յանդուգն դատողութիւն կամ անիրաւ կասկած:

Հ. Երբ խօսուած սուտէն ուրիշի վնաս չլինիր այն սուտը մեղք է:

Պ. Սուտ խօսիլն միշտ մեղք է, իսկ ուրիշի վնաս հասցընող սուտն աւելի ծանր մեղք:

Հ. Խօսքով ուրիշի վնաս հասցընողն թնչ պարտական է անել:

Պ. Պարտական է որչափ որ կարելի է՝ այն վնասին հատուցումն անել:

Հ. Իննբորոք պատուիրանով թնչ բան կարգելու Աստուած:

Պ. Անպարկեշտ իրաց բողձանքն կամ ցանկութիւնն:

Հ. Տասնբորոք պատուիրանով թնչ բան կարգելու Աստուած:

Պ. Ուրիշի ունեցածին աչք ձգելն ու նորա վերայ նախանձիլն:

Հ. Մարդուս բողձանքն երբ չհամարուիր մեղանջուկան:

Պ. Երբ որ Աստուծոյ օրինաց համեմատ է:

ԳԱՍ ԺԲ.

Պատուիրանք եկեղեցոյ:

Հ. Աստուծոյ տանն պատուիրաններն պահելով՝ մարդ իւր բրիտաննէական պարտքերն կատարած կլինի թէ ոչ:

Պ. Այո՛. բայց զանոնք լաւ պահած չլինիր՝ եթէ Եկեղեցոյ խօսքերէն դուրս ելնէ:

Հ. Ինչո՞ւ համար:

Պ. Վասն զի Աստուած մեղ հրամայել է որ հնազանդ լինիմք Եկեղեցոյ:

Հ. Եկեղեցին թնչ կպատուիրէ մեզ:

Պ. Գլխաւորապէս չորս բան՝ որ Պատուիրանք Եկեղեցոյ կասուին:

Հ. Եկեղեցոյ առաջին պատուիրանն ի՞րն է:

Պ. Եկեղեցոյ պատուիրեալ տօներն սուրբ պահել՝ կիրակի օրերուն պէս:

Հ. Եկեղեցոյ երկրորդ պատուիրանն ի՞րն է:

Պ. Կիրակի եւ տօն օրերն ժամէ եւ սուրբ պատարագէ չպակասիլ:

Հ. Եկեղեցոյ երրորդ պատուիրանն ի՞րն է:

Պ. Խոստովանիլ եւ հաղորդուիլ տարին քանի մե անգամ:

Հ. Եկեղեցոյ չորրորդ պատուիրանն ի՞րն է:

Պ. Հրամայեալ պահքերն լաւ պահել, այսինքն ազուհացքը, շաքաթապահքերը, եւ ուրբաթ ու չորեքշաբթի օրերն:

ԴԱՍ ԺԳ.

Աւեսարսնական խրատք, եւ ինն երանոյրիւնք:

Հ. Աստուծոյ պատուիրաններն նվ աւելի լաւ կը պահէ:

Պ. Ով որ աւելի սէր ունի առ Աստուած եւ առ ընկերս:

Հ. Այս աւելի սէրը ենչնվ կարելի է ունենալ:

Պ. Աւետարանական խրատներն պահելով:

Հ. Աւետարանական խրատ ասելով թնչ կիմանաս:

Պ. Բարեպաշտութեան վերաբերեալ այն գործերն՝ զորս Քրիստոս Տէրն մեր կառաջարկէ՝ մեզ ոչ իբրեւ պարտք եւ պատուէր, այլ իբրեւ խրատ եւ խորհուրդ:

Հ. Այդ խրատուց գլխաւորներն որոնք են:

Պ. Ողջսխոհովութիւն կուսից եւ այրեաց, կամաւոր աղքատութիւն եւ աւետարանական հնազանդութիւն:

Հ. Քրիստոսի պատուէրներն եւ խրատներն պահողին վարձքն թնչ է:

Պ. Յաւիտեանական երանութիւն եւ երջանկութիւն, որ շատ անգամ այս աշխարհէս եւս կսկսի:

Հ. Մեզ խոտացուած երանութիւններն որոնք են:

Պ. Այս ինն երանութիւնք ասուածներն են:

Ա. Երանի աղքատաց հուշով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից:

Բ. Երանի սգաւորաց, զի նոքա մտխարեացին:

Գ. Երանի հեղոց, զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր:

Դ. Երանի որ քաղցեալ եւ ծարաւի իցեն արդարութեան, զի նոքա յաղեսցին:

Ե. Երանի ողորմածաց, զի նոքա զողորմութիւն գտցեն:

Զ. Երանի սյնոցեկ որ սուրբ են սրտիւք, զի նոքա զԱստուած տեսցեն:

Է. Երանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին:

Ը. Երանի որք հալածեալ իցեն վասն արդարութեան, զի նոցա է արքայութիւն երկնից:

Թ. Երանի է ձեզ՝ յորժամ նախատիցեն զձեզ եւ հալածեսցեն, եւ ստիցեն զամենայն բան չար զձէնջ սուտ վասն իմ. ցնծացէք եւ ուրախ լերուք, զի վարձք ձեր բազում են յերկնս:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

ՇՆՈՐՀՔ, ԽՈՐՀՈՒՐԳ ԵՒ ԱՂՕԹՔ.

ԳԱՍ Ա.

Շնորհի, եւ խորհուրդի եկեղեցոյ:

Ճ. Մեր մեր ուժով կարող եմք աշխարհիս վերայ քրիստոնէական սուրբ վարք ունենալ:

Պ. Ոչ, այլ Աստուծոյ շնորհացն ու օգնութեան կարօտ եմք:

Ճ. Քրիստոնէաբար վարուելու համար ինչ շնորհք պէտք է ունենալ:

Պ. Այնպիսի շնորհք որ մեր միտքն լուսաւորէ ու սիրան շարժէ:

Ճ. Այս շնորհաց ինչնով կարող եմք արժանանալ:

Պ. Արդեամբք չարչարանաց եւ մահուան փրիստոսի Տեառն մերոյ:

Ճ. Մարդ կարող է դէմ կենալ շնորհացն Աստուծոյ:

Պ. Այո, ինչպէս շատ անգամ կատարահի
Ճ. Աստուած ամէն մարդու կուտանյ մի եւ նոյն շնորհքը:

Պ. Ոչ, այլ ոմանց աւելի եւ ոմանց պակաս, ըստ անքննելի դատաստանաց ողորմութեան եւ արդարութեան եւրոյ:

Ճ. Սովորաբար ինչ ճանապարհով շնորհք կուտայ մեզ Աստուած:

Պ. Ի ձեռն սուրբ խորհրդոց եւ աղօթից:

Ճ. Խորհուրդն ինչ է:

Պ. Չդաւի նշան ի ֆրիստոսէ դրուած՝ զմեզ սրբացընելու համար:

Ճ. Խորհուրդք եկեղեցւոյ քանի ես:

Պ. Եօթն, այսինքն Մկրտութիւն, Գրքով, Հաղորդութիւն, Ապաշինարութիւն, Կարգ քահանայութեան, Պսակ, եւ Օծումն հիւանդաց:

Ճ. Այս խորհուրդներն ինչ կերպիւ կսըբացընեն զմեզ:

Պ. Քրիստոսի սուրբ շնորհքը մեզ հաղորդելով՝ ի ձեռն զդաւի արարողութեանց:

Ճ. Խորհուրդներն մատակարարելու կամ մեզ տալու իշխանութիւն ունի:

Պ. Եկեղեցւոյ պաշտօնեայք:

Ճ. Խորհրդոց մատակարարութեան միջոցին եղած աղօթքներն ու արարողութիւններն ուսով աւուսած են:

Պ. Մեծ մասն յառաքելոց եկած են, եւ ոմանք
ի սրբոց Հարց Եկեղեցւոյ կարգաւորուած:

ԴԱՍ Բ.

Մկրտութիւն եւ Դորշմ:

Հ. Մկրտութիւնն ինչ է:

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ, որով մկրտելոյն սկզբնա-
կան եւ ներդործական մեղքերը կըջնուին, եւ կլինի
նա որդի Աստուծոյ եւ Եկեղեցւոյ:

Հ. Մկրտութիւնն ինչպէս զմեզ որդի Աստուծոյ
կանէ:

Պ. Կոր կեանք կուտայ մեզ, եւ անով կանէ զմեզ
անդամս Քրիստոսի Որդւոյն Աստուծոյ:

Հ. Ի՞նչ կերպով որդի Եկեղեցւոյ կանէ զմեզ:

Պ. Չմեզ հաւատացելոց կարգն կանցնէ, որով իրա-
ւունք կուտայ մեզ մասնակից լինել մեւս խորհուրդոց
եւ շնորհաց Եկեղեցւոյ:

Հ. Մկրտութեան էական մասն ի՞նչ է:

Պ. Երեկան երեք անգամ ջրին մէջ ընկղմելն ու
ասելն, « Մկրտի ծառայոս (կամ աղախինս) Քրիստոսի
յամուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոց »:

Հ. Մկրտութեան ջուրն ինչ տեսակ պետի լինի:

Պ. Բնական ջուր, որպէսի են ծովու, ջրհորի, աղ-
բիւրի եւ անձրեւի ջուրը, եւ ոչ արհեստական:

Հ. Մկրտութիւնն փոխանակ երեցս ընկղմամբ անե-
լու՝ հեղմամբ համ սրսկմամբ եւս որ լինի՝ ճշմարիտ
մկրտութիւն կարելի է համարել:

Պ. Այո, ե վերջին հարկաւորութեան՝ զոր օրինակ
ի վստանգի մահուան՝ բաւական է. միայն թէ գոնէ
ջուրը հասնի մարմնոյն գլխաւոր մասին:

Հ. Մկրտութիւնն շատ հարկաւոր խորհուրդ է:

Պ. Այնչափ հարկաւոր է որ առանց նորա մարդ-
փրկութեան չհասնի:

Հ. Ուրեմն մկրտութեան տեղն բռնող բան չկայ
ամենեւին:

Պ. Վերջին աստիճանի հարկաւոր ժամանակ նորա
տեղը կրնայ բռնել՝ մկրտուելու սաստիկ բաղձանքն,
կամ նաեւ մարտիրոսութիւնն:

Հ. Մկրտուողին ինչո՞ւ համար կնքահայր կարրուի:

Պ. Որպէս զի կնքահայրն երաշխաւոր լինի մկրտուո-
ղին, եւ արած խոստմունքն պահել տայ նորա ըստ
ժամանակին:

Հ. Մկրտութեան ժամանակ ինչ խոստմունք կլինի:

Պ. Այս երկու բանս, սատանայէն ու նորա գործե-
լէն հրաժարիլ, այսինքն, ետ կենալ, ու Քրիստոսի
հետեւել, հաւատալով սուրբ Եկեղեցւոյ հաւատա-
ցած բաներուն:

Հ. Սատանայի գործեր ասելով ինչ կիմանաս:

Պ. Ամէն տեսակ մեղքեր:

Հ. Քրիստոսի հետեւելն ինչպէս կլինի:

Պ. Դորա խրատները պահեցի՞ր, օրհնակին հետեւե-
լով, եւ զինքը պաշտելով հաւանով, յուսով, եւ
սիրով:

Հ. Դորշմն ինչ է:

Պ. Այն խորհուրդն է որ զՀոգին սուրբ հռոմայ
մկրտելոյն ու նորա հաւատքը կհաստատէ:

Հ. Դորշմն խորհուրդն ինչպէս կաւորուի:

Պ. Սուրբ մեռնոյն օծմամբն:

Հ. Մկրտութիւնն ու դորշմն կարելի է կրկնել:

Պ. Ոչ երբէք, եւ կրկնող չարայար կմեղանչէ:

Դ. Ա. Ա. Գ.

Հաղորդարիւն:

Հ. Հաղորդութիւնն ինչ է:

Պ. Սուրբ խորհուրդ մի՝ Եկեղեցւոյ, յորում ընդ
տեսակօք հացի եւ դիւնոյ կայ Քրիստոսայէս Քրիս-
տոսի Տեառն մերոյ մարմինն, արիւնն, հոգին եւ աս-
տուածութիւնն:

Հ. Այս խորհուրդս երբ հաստատեց Տէրն մեր:

Պ. Իւր չարարանաց եւ մահուան նախընթաց օրն,
որ էր Աւագ հինգշաբթին:

Հ. Ի՞նչ կերպիւ հաստատեց:

Պ. Առաքելոց հետ ընթրիք անելէն յետոյ հացն
առաւ, փառք տուաւ Հօր Աստուծոյ, օրհնեց զհացն,
մանրեց ու բաժնեց նոցա ասելով. « Ա. Ա. Ե. ք. կերպք.

այս է մարմին իմ » : Յետոյ առաւ բաժակով զինին,
փառք տալով օրհնեց, ու առաւ նոցա ասելով,
« Արքէք ի սմանէ ամենեքեան. այս է արիւն իմ նո-
րոյ ուխտի: Զայս արարէք. առ իմոյ յիշատակի: »

Հ. Քրիստոս հացն ու զինին օրհնելովն եւ ասելովն
« Այս է մարմին իմ. Այս է արիւն իմ, » ինչ արաւ:

Պ. Հացն փոխարկեց ի մարմին իւր, եւ զինին յա-
րիւն իւր:

Հ. « Զայս արարէք առ իմոյ յիշատակի » ասելով՝
ինչ արաւ Քրիստոս:

Պ. Հրաման եւ եշխանութիւն տուաւ առաքելոց
եւ նոցա յաջորդաց՝ նոյնպէս փոխարկելու զհացն ի
մարմին իւր, եւ զզինին յարիւն իւր:

Հ. Այս փոխարկութիւն երբ կլինի:

Պ. Սուրբ պատարագին սրբադործութիւն ասուած-
մասին մէջ, որ « Սուրբ սուրբէն » սկսեալ մինչեւ
« Հոգի Աստուծոյ » աղօթքը կտեսէ:

Հ. Յետ սրբադործութեան հացն ու զինին ինչ
կլինին:

Պ. Կփոխարկուին ի մարմին եւ յարիւն Քրիստոսի,
եւ մկայն նոցա սեռակներն կամ երեւոյթներն ան-
փոփոխ կմնան:

Հ. Հացին ու զինեոյն տեսակներն կամ երեւոյթ-
ներն որնք են:

Պ. Երբ զգայարանաց ներքեւ ընկած յասակութիւն-
ներն, այսինքն համ, հոտ, դոյն, ձեւ ու տարածութիւն:

Հ. Հացին կամ դինւոյն բաժանուելովն՝ ֆրիստոսի մարմինն ու արիւնն եւս կբաժանուին:

Պ. Ոչ. հացին ու դինւոյն տեսակներն միայն կբաժանուին, իսկ ֆրիստոսի մարմինն ու արիւնն ամբողջ ու կենդանի է՝ նաեւ իւրաքանչիւր մանրիկ մասին մէջ:

Հ. Սուրբ հաղորդութիւնն ինչ շնորհքներ կուտայ արժանաւորաց:

Պ. Ձիրենք ընդ ֆրիստոսի կմիաւորէ, աշխարհիս ցանկութենէն կհեռացընէ, նոցա աստուածսիրութիւնն եւ եղբայրսիրութիւնն կաւելցընէ, յաւիտեանկան կենաց ժառանգութիւնն կապահովէ, եւ մարմիններուն փառաւոր յարութեանը առհաւատչեայ կլինի:

Հ. Այս խորհրդիս անարժանութեամբ մերձեցողներն՝ ֆրիստոսի մարմինն ու արիւնը կընդունին:

Պ. Այո՛. բայց ի դատապարտութիւն անձանց. վասնզի զի Որդւոյն Աստուծոյ մարմինն ու արիւնը ստքի տակ առածի պէս կլինին:

Հ. Արժանաւորացէս հաղորդուելու համար ինչ պէտք է անել:

Պ. Պէտք է հոգեւոր եւ մարմնաւոր պատրաստութիւններ տեսնել:

Հ. Հաղորդուելու համար պէտք եղած հոգեւոր պատրաստութիւններն որինք են:

Պ. Մաքրութիւն խղճի, հաւատք, խոնարհութիւն, աստուածսիրութիւն եւ եղբայրսիրութիւն:

Հ. Մարմնաւոր պատրաստութիւններն որինք են:

Պ. Կէս դիշերէն յետոյ ծով կենալ, եւ ահիւ եւ դողութեամբ մերձենալ սուրբ խորհրդոյն:

Հ. Բարեպաշտ քրիստոնեայն տարին քանի անգամ պիտի հաղորդուի:

Պ. Տարին հինգ անգամ, այսինքն հինգ մեծամեծ տօներուն:

ԴԱՍ Դ.

Ապաշխարութիւն:

Հ. Ապաշխարութիւնն ինչ է:

Պ. Սուրբ խորհուրդ եկեղեցւոյ, որով մարդ յետ մկրտութեան դործած մեղացն թողութիւն կընդունի:

Հ. Ապաշխարութեան խորհրդին պաշտօնեայն ինչ է:

Պ. Քահանայն:

Հ. Ի՞նչ կերպով կկատարեն քահանայք այս խորհուրդս:

Պ. Արձակում տալով արժանաւորացէս ապաշխարողին:

Հ. Ըստ արժանւոյն ապաշխարելն ինչպէս կլինի:

Պ. Մեղաց վերայ զըջալով, ամենայն ծանր մեղքերն ծանրացուցիչ պարագաներովն խոստովանելով, եւ նորէն ջմեղանչելու առաջադրութիւն անելով:

Հ. Զղջումն ինչ կերպով պիտի լինի:

Պ. Անկեղծ, այսինքն՝ իբրև սրտէ՛ դերբնական, այսինքն՝ Աստուծոյ սիրոյն համար, եւ ընդհանուր, այսինքն՝ ոչ թէ մէկ կամ քանի մի մեղաց վերայ, այլ միանգամայն ամենայն մեղաց վերայ:

Հ. Ինչո՞վ կարող եմք իմանալ թէ՛ բաւական զղջ-ջուս՝ ունենա՞ք՝ մեր՝ մեղաց թողութիւն ընդունելու համար:

Պ. Մեր վարուց փոխուելովն, այսինքն՝ երբ որ մեղ-սական յօժարութիւններն կի՛տրումք ու արդարու-թեան կհետեւիմք:

Հ. Միայն զղջմամբ կարելի է թողութիւն գտնել մեղաց:

Պ. Այո՛, այնպիսի տեղ՝ ուր քահանայ չգտներ, կամ գտածն ուղղափառ չէ՛, եթէ սաստիկ բաղձամբ ունենայ մէկը որ եթէ քահանայ գտնէ՛, իսկոյն ապաշխարութեան խորհուրդն ընդունի, անշուշտ թո-ղութիւն մեղաց կրնայ գտնել:

Հ. Մարդ իւր մեղքերն քահանային խոստովանելէն առաջ ինչ պիտի անէ:

Պ. Առաջ լաւ պիտի քննէ՛ իւր խղճմտանքն, ու գործած մեղքերն մտքը բերէ:

Հ. Այս խղճմտանքի քննութիւնն լաւ անելու կեր-պըն ինչ է:

Պ. Աստուծոյ եւ Կեղեցւոյ պատուիրաններն մը-տածել, եւ իւր վեճակին սարտքերն մտքը բերել:

ու նայիլ թէ ինչ արած է՝ նոցա դէմ՝ խորհրդով՝ բանիւ եւ գործով:

Հ. Յետ քննութեան խղճի ինչ պէտք է անել:

Պ. Պէտք է թողութիւն խնդրել՝ Աստուծոյ, առաջարկել նորէն չմեղանչելուն, յետոյ՝ երթալ քահանային խոստովանել:

Հ. Խոստովանութեան լաւը ինչն է՝

Պ. Այն որ խոնարհութեամբ, անկեղծութեամբ ունի խոհեմութեամբ կլինի:

Հ. Խոնարհութեամբ եղած խոստովանանքն ինչ է:

Պ. Այն որ ճշմարիտ զղջմամբ ու ցաւով սրտի կլինի:

Հ. Անկեղծ խոստովանանքն ինչ է:

Պ. Այն որ ամբողջ ու անխաբար է, այս ինքն երբ մէկը որչափ կարելի է՝ պարզ կայտնէ՛ գործած մահուցի մեղքերն՝ դիտաւոր պարագաներովն:

Հ. Խոհեմութեամբ եղած խոստովանութիւնն ինչ է:

Պ. Այն որ համեստ խօսքերով կլինի. եւ երբ սա-կողական հարկ մի չկայ՝ ուրիշ մեղքն չյայտնիր:

Հ. Խոստովանիլ ուզողն քահանային առջեւն որ երթայ՝ ինչ պիտի անէ:

Պ. Ծունկի վերայ եկած՝ երեսը պիտի խաչակնքէ, յետոյ ձեռնամած պիտի աչէ՛ Մեղան. յետոյ պէտք է գործած մեղքերն մի առ մի անէ, այնուհետեւ Մեղային վերջի տունն վրայ բերէ, որ է այս. « Ընդ Մեղային վերջի տունն վրայ բերէ, որ է այս. « Ընդ սուրբ, զքեզ սննիմ՝ միջնորդ հաշտութեան, եւ բարեխօս առ միածին Որդին Աստուծոյ, զի էշխարհ-

Թեամբը որ տուեալ է քեզ՝ արձակեցես դիս ի կապից մեղաց իմոց. աղաչեմ՝ զքեզ։ »

Հ. Յետոյ ինչ պէտք է անել։

Պ. Պէտք է խոնարհութեամբ լսել խոստովանաՀօր խրատներն, եւ դրած ապաշխարանքն սիրով կատարել։

Հ. Արձակումը թրք ընդունելու է։

Պ. Քահանային դրած ապաշխարանքը կատարելէն յետոյ։

Հ. Քահանային դրած ապաշխարանքն ինչ է։

Պ. Մեր դործած մեղքերուն պատիժն է՝ որ սիրով պիտի քաշեմք իրբեւ ի հատուցումն արդարութեան Աստուծոյ։

Հ. Ապաշխարանքն դիտարկուած քանի տեսակ կրնայ լինել։

Պ. Երեք տեսակ. այսինքն՝ աղօթք, ծոմասպահութիւն եւ ողորմութիւն։

ԴԱՍ Ե.

Կարգ քահանայութեան եւ Պսակ։

Հ. Կարգն ինչ է.

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ՝ որ իշխանութիւն եւ շքանորհք կուտայ ձեռնադրուողին՝ աստուածաշտութեան եւ հոգւոց փրկութեան համար պէտք եղած պաշտօններն կատարելու։

Հ. Կարգի ձեռնադրութիւնն կրկնել կարելի է։

Պ. Այ. վասն զի այս խորհուրդն անջնջելի կնիք կալարուորէ։

Հ. Կարգն ինչ բաժանումն ունի.

Պ. Եօթը բաժանումն ունի. առաջին երեքն մեծ, որ են Քահանայութիւն, Սարկաւազութիւն եւ Կիսասարկաւազութիւն. որ կարգ կատուին յատկապէս. եւ չորս փոքր, որ են Ջահընկալութիւն, Երգմանեցուցութիւն, Ընթերցողութիւն եւ Ղունապանութիւն, եւ յատկապէս աստիճանք կկոչուին։

Հ. Եպիսկոպոսութիւնն կանոն է։

Պ. Եպիսկոպոսութիւնն նոր կարգ է. այլ աստիճաններն ու միւս կարգերն տալու իշխանութիւն է դերադոյն։

Հ. Պսակն ինչ է.

Պ. Խորհուրդ Եկեղեցւոյ՝ որով առն ու կնիք ամուսնութիւնն կորհնուի, եւ շնորհք կընդունին՝ իրենց զաւակներն քրիստոնէականել կերպիւ մեծացընելու։

Հ. Այս խորհուրդս ի՞նչ կարող են ընդունել։

Պ. Նոքա որ ամուսնութեան համար սահմանեալ տարիքն հասած են, եւ սրակի դէմ եղած արգելքներն չունին։

ԴԱՍ 9.

Օծումն հիւանդաց:

- Հ. Հիւանդաց օծումն ինչ է:
- Պ. Սուրբ խորհուրդ Եկեղեցւոյ որ հիւանդաց հօգուտն՝ եւս եւ մարմնոյն մեծապէս օգտակար կլինի:
- Հ. Հիւանդաց հոգւոյն արած օգուտն ինչ է:
- Պ. Մեղաց թողութիւն, հիւանդութեան՝ եւ ցաւոյ քրիստոնէաբար համբերելու կարողութիւն, պատանային փորձութեանցը դէմ՝ դորութիւն, եւ սրբութեամբ մեռնելու օգնութիւն:
- Հ. Հիւանդաց մարմնոյն արած օգուտն ինչ է:
- Պ. Աւուշութիւն՝ եթէ Աստուած հարկաւոր ծանցնայ զայն հիւանդին հոգւոյն փրկութեան համար:
- Հ. Այս խորհուրդս արար համար պէտք է սպասել որ հիւանդն վերջին պատիճանի ծանրանայ:
- Պ. Ոչ՝ նայելու է որ՝ եթէ հիւանդն ծանրանայ եւս, դեռ խելքը գլուխն լինի:
- Հ. Այս խորհուրդս կարելի է կատարել աղօթիւք՝ առանց օծման:
- Պ. Թէպէտ Յակոբոս առաքեալ կկանոնադրէ՝ աղօթքը եւ օծումը միանգամայն կատարել, բայց որովհետեւ խորհուրդն հարկաւոր մասը՝ այն աղօթքն է զոր Գիշերաժամ կանոնանքը, Հայաստանեայց սուրբ

Եկեղեցին սովորութիւն արած է բանի մի դարէ հետէ՝ առանց օծման կատարել այս խորհուրդս:

ԴԱՍ 10.

Արօրի:

- Հ. Ի՞նչ է աղօթքն:
- Պ. Մեր միտքն առ Աստուած վերցնել:
- Հ. Միտքն առ Աստուած վերցնել ինչպէս կլինի:
- Պ. Երկրպագութեամբ, փառաբանութեամբ, գոհութեամբ, խնդրութեամբ եւ կամ նուիրմամբ:
- Հ. Աղօթքն հարկաւոր բան է:
- Պ. Աստուածապաշտութեան ամենահարկաւոր պարտքերէն մէկն է:
- Հ. Աղօթքն ինչպէս պէտք է անել:
- Պ. Ա. Յանուն Քրիստոսի Տեսուչ մերոյ.
- Բ. Հոգւով եւ ճշմարտութեամբ.
- Գ. Խոնարհութեամբ եւ զղջմամբ.
- Դ. Մտադրութեամբ.
- Ե. Վստահութեամբ.
- Զ. Յարատեւութեամբ:
- Հ. Աղօթիւք յԱստուծոյ ինչ տեսակ բաներ պէտք է խնդրելք:
- Պ. Իրաւացի, բանաւոր եւ հոգւոյ փրկութեան հարկաւոր բաներ:
- Հ. Ի՞նչ կերպիւ պէտք է աղօթքի կենալ:

Պ. Ինչ կերպիւ որ մեր միտքը ամեռոյի, ու կե-
ցուածքն համեստ եւ զըջական կլինի:

Հ. Ստէպ աղօթք անել հարկաւոր է:

Պ. Քրիստոս Տէրն մեր կապսպարէ որ մշտ աղօթք
անեմք:

Հ. Այդ հրամանն ինչպէս կարելի է կատարել:

Պ. Ամէն օր գոնէ մէկ մէկ քիչ աղօթք անելով,
եւ մեր ամէն գործերն ի փռուս Աստուծոյ կատարելով:

Հ. Աւելի որ ժամանակներն պէտք է աղօթք անել:

Պ. Առաւօտն եւ իրիկուն:

Հ. Աղօթքն հրապարական պէտք է անել թէ ա-
ռանձին:

Պ. Առանձնական աղօթքէն դատ՝ հրապարակաւ
եւս պէտք է ստէպ աղօթել:

Հ. Հրապարակական աղօթից դիտաւորները որոնք են:

Պ. Ժամերդուծիւն, եւ մանաւանդ սուրբ Պատա-
րագն:

Հ. Ամենէն գերազանց աղօթքն որն է:

Պ. Տէրունական աղօթքն, այսինքն Հայր մերը, զոր
Քրիստոս Տէրն մեր սովորեցուց մեզ:

ԴԱՍ Ը.

Պատարագ:

Հ. Պատարագն ինչ է:

Պ. Զոհ կամ ընծայ է մարմնոյ եւ արեանն Քրիս-
տոսի, որ սուրբ սեղանին վերայ կմատուցուի Աստու-

ծոյ՝ ընդ տեսակօք հացին եւ գինւոյն՝ և յիշատակ
պատարագելոյն՝ Քրիստոսի Տեսուն մերոյ և խաչին:

Հ. Միայն Աստուծոյ կմատուցուի պատարագը:

Պ. Միայն Աստուծոյ՝ ուրիշ եպիսկոպոսապետ կամ
զոհ մատուցանել ամենեւին չլինել:

Հ. Պատարագ մատուցողն ով է:

Պ. Քահանայն՝ որ պաշտօնեայ եւ փոխանորդ է
յայտ՝ Քրիստոսի եւ Եկեղեցւոյ:

Հ. Ինչն համար կմատուցուի պատարագն Աստու-
ծոյ:

Պ. Զինքը պաշտելու եւ մարգկանց հետ հաշտեցը-
նելու, իրմէ շնորհք խնդրելու եւ արած բարեբալու,
թեանցը համար իրմէ գոհանալու դիտաւորութեամբ:

Հ. Պատարագն որն համար կմատուցուի:

Պ. Բոլոր Եկեղեցւոյ համար, վասն կենդանեաց եւ
նշեցեցոց:

Հ. Պատարագին խորհուրդը Քրիստոսի Խաչն վերայ
պատարագուելէն ինչ տարբերութիւն ունի:

Պ. Միայն այս տարբերութիւնս ունի որ Խաչին վե-
րայի պատարագն Քրիստոսի արեան հեղմամբն եղաւ,
եսկ սուրբ սեղանին վերայ մատուցուածն անարիւն
գետումն է, որ եւ ոչ միայն արարողական յիշատակ
է Քրիստոսի փրկագործ խաչելութեանը, այլ եւ հա-
մազոր նմին:

Հ. Մեր ինչ կերպիւ ներկայ պէտք է լինիմք սուրբ
պատարագին:

Պ. Մեր դիտաւորութիւնն քահանային դիտաւորութեան հետ միացընելով՝ դճրիստոս եւ զմեզ Հօր Աստուծոյ պիտի մատուցանեմք:

Հ. Չմեզ կամ մեր անձն Աստուծոյ մատուցանել ինչ ասել է:

Պ. Ասել է վկայել՝ թէ միայն Աստուծոյ համար կուզեմք ապրել, եւ նորա սուրբ կամքը կատարել:

Հ. Պատարագի ներկայ դռնուած ժամանակներս՝ առաւած խօսքերին միայն ուշ պիտի դնեմք՝ թէ ուրիշ աղօթքներ եւս կարելի է անել:

Պ. Լաւն այն է որ խօսքերուն ուշ դնեմք, եւ դպրաց խօսքերն ասելք մեր եւս սրտանց եւ հասկանալով:

ԴԱՍ Թ.

Տերունական աղօթք:

Հ. Ասն Տերունական աղօթքն:

Պ. Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քու եկեացէ արքայութիւն քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր, եւ թող մեզ զպարտիս մեր՝ որպէս եւ մեր թողումք մերոց պարտանգամաց: Եւ մի տանիք զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ: Զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւերտանս, ամէն:

Հ. Ինչիւ համար Հայր կկոչեմք զԱստուած:

Պ. Վասն զի նա ստեղծեւ է՝ զմեզ, եւ իրաւունք տուել է մեզ ժառանգակեց լինել Մեծնի Որդւոյն իւրոյ, որոյ մեր անդամք եմք:

Հ. Ինչիւ համար Երկիւնք եւ կասեմք Աստուծոյ:

Պ. Վասն զի յերկինս կցուցունէ Աստուած իւր փառքն՝ աւելի հանդիսաւոր կերպիւ:

Հ. Սոչրք եղիցի աւուշ քո ասելով ինչ կխնդրեմք յԱստուծոյ:

Պ. Կխնդրեմք որ ամենայն մարդեկ եւս զԱստուած ճանայեն, փառաւորեն ու պաշտեն:

Հ. Եկեացէ արքայութիւն քո ասելով ինչ կխնդրեմք:

Պ. Կխնդրեմք որ ինքն տիրէ մեր եւ ամենայն մարդկանց սրտին մէջ՝ իւր շնորհօքն, եւ արժանի անէ զմեզ արքայութեան:

Հ. Եղիցի կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի ասելով ինչ կխնդրեմք:

Պ. Կխնդրեմք որ շնորհք տայ մեզ իւր ամենասուրբ կամաց հպատակելու, եւ երկրիս վերայ զայն կատարելու այնու սիրով եւ փութով՝ որով կկատարեն զայն յերկինս հրեշտակներն:

Հ. Ինչ կխնդրեմք յԱստուծոյ այս խօսքովս. Զհաց մեր նաւասպազորդ տոչք մեզ այսօր:

Պ. Ինչ որ մեր հողերոր եւ մարմնաւոր կենդանութեան համար հարկաւոր է՝ կխնդրեմք որ ամէն օր տայ մեզ:

Հ. Այս Խօսքերով Բնջ կենդրեմք. Եւ բող մեզ զցարտոյս մեր որպէս եւ մեր բողոքներ մերոց պարտապանաց:

Պ. Կենդրեմք որ ներէ մեր մեղքերուն՝ Ինչպէս որ մեր եւս մեղի դէմ եղած անիրաւութեանց ու նախատանաց կենդրեմք:

Հ. Եթէ մեր սրտանց ջներեմք մեղի դէմ եղած անիրաւութեանց, այն ատեն Բնջ կենդ:

Պ. Այն ատեն ամէն անգամ որ Հայր մեր կատեմք՝ զմեզ կգատապարտեմք:

Հ. Ինչիւ համար:

Պ. Վասն զի կենդրեմք յԱստուծոյ որ մեր հեա այնպէս վարուի՝ Ինչպէս որ մեր ուրիշներուն հեա կվարուի:

Հ. Եւ մի՛ տակիբ զմեզ ի փորձութիւն ասելով Բնջ կենդրեմք:

Պ. Կենդրեմք որ չթողու մեզ փորձութեան մէջ ընկնիլ: Եւ եթէ թողու՝ օգնէ մեզ որ փորձութենէն Էյաղթուիմք:

Հ. Զմեզ փորձողն ո՞վ է:

Պ. Սատանան, աշխարհս եւ մեր ցանկութիւնն:

Հ. Այս փրկեա զմեզ ի բարե ասելով Բնջ կենդրեմք:

Պ. Կենդրեմք որ աղատէ զմեզ, այն ամենայն չարքներէն որ յաւեսեանական երանութենէ կարող են ցրկել զմեզ:

Հ. Որոնք են այդ չարքներն:

Պ. Սատանայի դերութիւնն, մեղք, եւ ընդհանրապէս այն ամէն բան որ զմեզ յԱստուծոյ կհեռացընէ:

Հ. Ինչիւ համար Զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաշխակեսն. ամեն ասելով կվերջացընեմք Հայր մեր աղօթքը:

Պ. Որպէս զի իմացընեմք թէ նորա ամենակարող զօրութիւնէն կյուսամք ընդունել մեր խնդիրը, եւ փառաւորել զինքն յայս աշխարհս եւ ի հանդերձեալն յաւեսեան:

Հ. Ե՞րբ պէտք է ասել Հայր մերն:

Պ. Ամէն օր, եւ եթէ կարելի է՝ օրուան մէջ շատ անգամ:

Հ. Ի՞նչ կերպիւ պէտք է ասել:

Պ. Սաստիկ ուշադրութեամբ, մեծ ջերմեռանդութեամբ, կատարեալ հաւատով եւ որդիական վստահութեամբ:

12. Բարեգործական Ընկերութիւն Հայոց Ն. Նահի-
ջեւանի

13. Եսայի Ա. Իզմիրեանցի ի յեշտակ եղբոր իւրոյ Հան-
գուցելոյ Գալուստի Իզմիրեանց

14. Հայք Վեճակին Գարաբաղու

15. Մարդասիրական Ընկերութիւն Հայոց Բագուայ

16. Մկրտիչ Սանասարեանց (Ի Ս. Պետրբուրգ)

17. Յովհաննէս Իշխան Մուրատ - Մանուկ - Պէյժ

Ծանօթոք յիշեք .

1. ՄՇՏՆՁԵՆԱԻՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆՅՐ ԷՆ՝ յորոց ընկալ-
եալ է ձեմարանն (կամ՝ Հայրապետական Աթոռ Ս.
Էջմիածնի) զգրամագլուխս՝ որոց տարեկան սոկոսիքն
բաւական էն գէթ ի պահպանութիւն միոյ որդեգրի:

2. ՊԱՇՏՊԱՆՅՐ ԷՆ՝ որք կամ կնքնին ասպհոլեալ էն
զտարեկան նպաստ վասն միոյ, երկուց եւ աւելի որ-
դեգրաց, եւ կամ թէ՛ պէտ յանձնեալ էն զգրամու-
գլուխս ի սեպհականութիւն եւ ի լիակատար անօրէնու-
թիւն Ս. Էջմիածնի, այլ տարեկան սոկոսիքն չեն բա-
ւական ի դաստիարակութիւն միոյ որդեգրի, եւ ի կար-
գէ վերջնոցս էն նշանակեալքն յ Յ րդ եւ յ Գ րդ թիւս:

3. ԺԱՄԱՆԱԿԱԻՈՐՔ ԷՆ՝ որք առ ժամանակ մի նը-
ւիրեն նպաստ ոչ պակաս քան զերեք Հարիւր ուրբիս
ի տարեկան ծախս միոյ միոյ որդեգրի կա՞նք ի պէտս
ուսումնական կարօտութեանց եւ արհեստի ձեմար-
անի:

(*) Կտակաւնզ պատշաճութիւնք նշանակելոցն ի թիւս Գ եւ
10, չեւ եւս են յորթեալ:

ԳՆԻ Է ՔՍՈՍՍՈՒՆ ԿՆԿԷԷ

« Ազգային գրադարան

NL0163115

1

